

LIKTA

Latvijas Informācijas
un komunikācijas
tehnoloģijas asociācija

Labās prakses vadlīnijas iepirkumiem IT jomā

Saturs:

1.1 Iepirkuma priekšmets.....	6
1.1.1 Jaunas informācijas sistēmas izstrāde.....	6
1.1.2 Esošas informācijas sistēmas papildinājumi.....	6
1.1.2.1 Autortiesības.....	6
1.1.2.2 Esošas sistēmas izstrādātāja garantijas saistības.....	7
1.1.2.3 Pirmkods un sistēmas dokumentācija.....	8
1.1.3 Kombinētie iepirkumi.....	8
1.1.3.1 Sistēmas un tehniskā nodrošinājuma (gatava risinājuma) piegāde	8
1.1.3.2 Sistēmas izstrāde (uzturēšana) un izmitināšana kā ārpakalpojums.....	9
1.1.4 Standarta programmatūras licenču iegāde.....	9
1.1.5 Standarta programmatūras uzturēšana.....	10
1.2 Iepirkuma finansējuma avots	10
1.3 Iepirkuma priekšmeta realizācijas nepieciešamību nosaka normatīvais akts.....	11
1.4 Pasūtītāja spējas izstrādāt iepirkuma tehnisko specifikāciju.....	11
1.5 Pasūtītāja pieejamie resursi projekta organizēšanai.....	11
1.6 Iepirkuma plānošanas modelis.....	12
1.7 Tehniskā specifikācija, kura satur tikai biznesa prasības.....	13
1.7.1 Biežāk sastopamās problēmas:.....	13
1.7.1.1 Biznesa procesi ir pārāk augstā līmenī.....	13
1.7.1.2 Vispārīgas atsauces uz normatīvajiem aktiem.....	14
1.7.1.3 Atkarības no citām informācijas sistēmām.....	14
1.8 Augstas detalizācijas prasības.....	15
1.8.1 Biežāk sastopamās problēmas:.....	15
1.8.1.1 Prasību detalizācija norāda uz konkrētiem ražotājiem vai konkrētiem produktiem.....	15
1.8.1.2 Visas prasības nav tieši saistītas ar iepirkuma mērķi.....	16
1.9 Tehniskās specifikācijas, kuras satur funkcionālās un darbības prasības.....	16
1.9.1 Funkcionālās prasības	16
1.9.2 Darbības prasības:.....	16
1.9.3 Organizatoriskās prasības.....	17
1.9.4 Biežāk sastopamās problēmas.....	18
1.9.4.1 Funkcionālās prasības nav realizējamas bez neadekvātas piepūles.....	18
1.9.4.2 Precīza novērtējuma pieprasīšana nestabilām prasībām.....	18
1.9.4.3 7x24, 99,9%	19
1.9.4.4 Neprecīzas veiktspējas prasības.....	20
1.9.4.5 Nepamatota tīmekļa risinājumu pieprasīšana.....	21
1.9.4.6 Nekorektas atsauces uz standartiem.....	21
1.9.4.7 Nekorektas akceptēšanas procedūras.....	21
1.10 Tehniskās specifikācijas ar „vajējam” prasībām.....	22

1.11 Iespējamie risinājumi.....	23
1.12 Atklāts konkurss.....	24
1.13 Slēgts konkurss.....	24
1.14 Sarunu procedūra ar paziņojuma publicēšanu (Publisko iepirkumu likuma 62.pants) 24	
1.14.1 Iesniegti neatbilstoši piedāvājumi (62.panta pirmās daļas 1.punkts).....	24
1.14.2 Pakalpojuma raksturs neļauj pietiekami precīzi paredzēt līguma izpildei nepieciešamās prasības (62.panta 1.daļas 2.punkts).....	25
1.15 Sarunu procedūra bez uzaicinājuma publicēšanas (PIL 63.pants).....	26
1.15.1 iepriekš izsludinātam atklātam, slēgtam konkursam nav iesniegti piedāvājumi vai pieteikumi kandidātu atlasei (63.panta 1.daļas 1.punkts).....	26
1.15.2 Sarunu procedūra, pamatojoties uz izņēmuma tiesībām (63.panta 1.daļas 2.punkts).....	26
1.15.3 Ārkārtas apstākļi (63.panta 1.daļas 3.punkts).....	26
1.15.4 Sarunu procedūra ar metu konkursa uzvarētājiem (63.panta 3.daļa).....	27
1.15.5 Nepieciešami papildu pakalpojumi (63.panta 4.daļas 1.punkts).....	27
1.16 Atbilstība profesionālās darbības veikšanai.....	28
1.17 Prasības finansiālajam stāvoklim.....	28
1.17.1 Prasības finanšu apgrozījumam.....	28
1.17.2 Prasības pašu kapitālam	29
1.18 Prasības profesionālajām un tehniskajām spējām.....	29
1.18.1 Informācija par būtiskākajiem sniegtajiem pakalpojumiem.....	29
1.18.1.1 Nepamatota prasība pēc pieredzes publiskajā pārvaldē	29
1.18.1.2 Pārāk šaurs pakalpojuma saņēmēju loks	29
1.18.1.3 Pārmērīgs sniegto pakalpojumu skaits	30
1.18.1.4 Prasība pēc sniegtā pakalpojuma finanšu apjoma.....	30
1.18.1.5 Prasību lokalizācija.....	30
1.18.2 Vadošā personāla izglītība vai profesionālā kvalifikācija.....	30
1.18.2.1 Sabiedrisku organizāciju sertifikātu pieprasīšana.....	31
1.18.2.2 Ražotāju sertifikātu pieprasīšana.....	31
1.18.2.3 Speciālistu sasaiste ar pretendenta realizētajiem projektiem.....	31
1.18.2.4 Prasība pēc piedāvātā speciālista esošām tiesiskajām attiecībām.....	32
1.18.2.5 Termiņš, kurā pieļaujama atbilstības pierādīšana.....	32
1.19 Atbilstības novērtēšana.....	32
1.19.1 Pretrunu nepārbaudīšana.....	32
1.19.2 Apakšuzņēmēju vai personu grupas dalībnieku kvalifikācijas neatzīšana.....	33
1.19.3 Atsauksmes saturs.....	33
1.20 Vizzemākās cenas kritērijs.....	33
1.21 Saimnieciski visizdevīgākā piedāvājuma kritērijs.....	34
1.21.1 Piegāžu vai līguma izpildes termiņi.....	34
1.21.2 Eksploatācijas izmaksas un citas izmaksas, to efektivitāte.....	34
1.21.3 Servisa līmenis.....	34

1.21.4 Estētiskais un funkcionālais raksturojums.....	35
1.21.5 Tehniskās priekšrocības	35
1.21.6 Piegāžu drošība.....	36
1.21.7 Citi ar līguma priekšmetu saistīti faktori.....	36
1.22 Līguma priekšmets.....	37
1.23 Līguma summa un maksājumu kārtība.....	38
1.24 Darbu pieņemšanas – nodošanas kārtība.....	38
1.25 Ieviešana ekspluatācijā, izmēģinājuma ekspluatācija.....	39
1.26 Izmaiņu/papildinājumu pasūtīšana	39
1.27 Autortiesības.....	40
1.28 Līguma grozījumi.....	40
1.29 Līgumsodi.....	41
1.30 Garantijas.....	42
1.31 Projekta pārvaldība.....	43

Priekšvārds

Šis dokuments ir vadlīnijas informācijas tehnoloģiju jomas publisko iepirkumu veikšanai un ir orientēts uz programmatūras izstrādes iepirkumiem.

Vadlīnijas izstrādātas Latvijas informācijas un komunikācijas tehnoloģijas asociācijas (LIKTA) IT pārvaldības un labās prakses darba grupā, piedaloties Iepirkumu uzraudzības biroja Metodoloģijas departamenta speciālistiem, Latvijas atvērto tehnoloģiju asociācijas (LATA) un publiskā sektora pasūtītāju pārstāvjiem.

Vadlīnijas veidotas saskaņā ar Publisko iepirkumu likuma redakciju ar izmaiņām, kuras ieviestas ar 2012.gada 2.februāra likumu „Grozījumi Publisko iepirkumu likumā” un Sabiedrisko pakalpojumu sniedzēju iepirkumu likumu (pieņemts 2010.gada 25.augustā), ņemot vērā IUB iesniegumu izskatīšanas komisijas lēmumus, pirmspārbaūžu atzinumus, kā arī Centrālās finanšu un līgumu aģentūras atzinumus par iepirkumu procedūrām.

Vadlīnijas kā informatīvs materiāls ir paredzētas publiskā sektora pasūtītājiem, kuri organizē programmatūras izstrādes vai informācijas sistēmu uzturēšanas iepirkumus. Lūdzam ņemt vērā, ka šīm vadlīnijām ir rekomendējošs raksturs un to piemērošana jebkurā gadījumā ir jāsamēro ar pasūtītāja vajadzībām, konkrētā iepirkuma mērķi un aktuālo situāciju.

Iepirkuma plānošana

Jāņem vērā, ka informācijas tehnoloģiju iepirkumi savas specifikas dēļ ievērojami atšķiras no citiem iepirkumiem, līdz ar to arī profesionālas iepirkumu nodaļas (departamenta) esamība iestādē ne vienmēr garantē veiksmīgu iepirkuma realizāciju, jo tam bez kompetences iepirkumu vadības jomā ir nepieciešamas arī zināšanas informācijas tehnoloģiju nozarē. Protams, nav universālas receptes, kā nodrošināt veiksmīgu IT projekta realizāciju, tomēr virkni tipisku kļūdu iespējams novērst, pareizi plānojot IT ieviešanas projektu.

Veiksmīgs iepirkums sākas ar iepirkuma plānošanu. Plānojot iepirkumu, svarīgi noskaidrot atbildes uz sekojošiem jautājumiem:

- Kāds ir iepirkuma priekšmets?
- Vai iepirkuma finansēšanai ir paredzēts piesaistīt Eiropas fondu finanšu līdzekļus?
- Vai iepirkuma priekšmeta realizācijas nepieciešamību nosaka normatīvais akts?
- Vai Pasūtītājs ir spējīgs patstāvīgi nedefinēt prasības iepirkuma priekšmetam?
- Vai Pasūtītāja rīcībā ir pietiekami resursi IT iepirkuma administrēšanai un personāls, kurš spēj vadīt IT izstrādes un ieviešanas projektu?
- Vai izstrādājamā informācijas sistēma darbosies patstāvīgi, vai būs nepieciešama informācijas apmaiņa ar citām informācijas sistēmām?

1.1 Iepirkuma priekšmets

Tipisks iepirkuma priekšmets IT iepirkumos ir viens no sekojošiem:

- Jaunas informācijas sistēmas izstrāde;
- Esošas informācijas sistēmas papildinājumi (atsevišķi papildus moduļi);
- Esošas informācijas sistēmas uzturēšana.
- Kombinētie iepirkumi – Sistēmas un tehniskā nodrošinājuma piegāde vai ārpakalpojums, kurš ietver sistēmas izstrādi, ieviešanu un darbināšanu;
- Standarta programmatūras licenču iepirkums.

1.1.1 Jaunas informācijas sistēmas izstrāde

Jaunas sistēmas izstrādes gadījumā Pasūtītājs ir ierobežots tikai ar savu pašlaik izmantojamo IT infrastruktūru (arī tad tikai gadījumos, ja jaunās sistēmas darbināšanai ir mērķtiecīgi izmantot esošos Pasūtītāja IT resursus – serverus (atbilstoši, arī operētājsistēmas) un Pasūtītāja rīcībā esošo datu bāzes programmatūru vai izstrādātās aplikācijas (arī tikai tādos gadījumos, ja ir pieejami brīvi servera resursi, lai izmantotu esošās operētājsistēmas un datu bāzu licences). Arī gadījumā, ja nepieciešams integrēt jauno sistēmu esošā risinājumā, jāapsver esošo sistēmu attīstības stadija – vai tās ir aktuālas, vai tās jau ir novecojušas un ar vienu jaunu sistēmu pilnībā vai daļēji iespējams aizstāt jau eksistējošo sistēmu funkcionalitāti.

1.1.2 Esošas informācijas sistēmas papildinājumi

Šādā gadījumā Pasūtītājam vispirms ir jāprecizē, kāds ir esošas informācijas sistēmas tiesiskais statuss: kas ir autora mantisko tiesību īpašnieks, vai papildināmajai sistēmai ir spēkā esošas izstrādātāja garantijas saistības.

1.1.2.1 Autortiesības

Programmatūrai, kura iegādāta kā gatavs produkts (tipiskie piemēri – dokumentu vadība, finanšu un personāla uzskaitē, resursu pārvaldība, pretvīrusu aizsardzības risinājumi), pastāv ļoti liela iespēja, ka Pasūtītāja rīcībā esošā programmatūra ir aizsargāta ar autora

mantiskajām tiesībām. Vairumā gadījumu tam ir ekonomiskais pamats – izmaksas tipveida produkta izstrādei ievērojami pārsniedz izmaksas, kādas nepieciešamas konkrēta klienta vajadzībām pielāgotas programmatūras (*custom development*) izstrādei, savukārt risināmie uzdevumi vairumā gadījumu ir tipiski, tādēļ uzņēmēji veic investīcijas produkta izstrādē, kuru atpirkšanās ir saistīta ar iespējami lielāku produkta izplatību. Tomēr arī autora mantiskās tiesības uz konkrētu programmatūru nav absolūtas: atbilstoši autortiesību likuma 30.panta noteikumiem ir pieļaujama datorprogrammas koda mainīšana, lai panāktu sadarbību ar citām datorprogrammām, ja to veic persona, kura iegādājusies licenci, sadarbības panākšanai nepieciešamā informācija iepriekš nav bijusi viegli pieejama (piemēram, programmatūras autora mantisko tiesību īpašnieks nav publicējis informāciju par atbilstošu tipveida saskarni, kuru iespējams iegādāties kā papildus licenci) un izmaiņām ir pakļautas tikai tās datorprogrammas daļas, kuras vajadzīgas sadarbības panākšanai. Bez tam, jāņem vērā arī Autortiesību likuma 29.panta 1.daļā noteiktais ierobežojums – ja vien šīs darbības ir nepieciešamas datorprogrammas lietošanai paredzētajam mērķim. Tātad – izmaiņas programmatūrā, ja tā ir aizsargāta ar tās izstrādāja autora mantiskajām tiesībām, ir iespējams ietvert konkursa vai atklātas sarunu procedūras iepirkuma priekšmetā tikai tādos gadījumos, ja izpildās visas šīs prasības:

- Tās nepieciešamas sadarbības nodrošināšanai ar citām datorprogrammām;
- Šādas saskarnes nav izstrādājis autortiesību subjekts;
- Licences līgumā ir paredzēts, ka piegādātajai programmatūrai ir jāsadarbojas ar citām Pasūtītāja rīcībā esošajām datorprogrammām.

Ja papildināmā programmatūra ir aizsargāta ar autortiesībām un uz konkrēto iepirkumu neattiecas augstākminētie izņēmumi, Pasūtītājam jāpiemēro sarunu procedūra, nepublicējot paziņojumu par līgumu (Publisko iepirkumu likuma (turpmāk – PIL) 63.panta pirmās daļas 2. punkts¹) vai 8¹.panta desmitā daļa, ja paredzamā līgumcena nesasniedz 20 000 latu.

Kā specifisks izņēmums ir iepirkumi, kuri tiek veikti ERAF finansēto 3.2.2.1.1. aktivitātes projektu ietvaros, jo Ministru Kabineta noteikumi Nr.576 norāda, ka sarunu procedūru rezultātā radušies izdevumi nav attiecināmi. Šādā gadījumā, ja vien programmatūras autors nav vienīgais komersants, kurš ir tiesīgs veikt programmatūras izmaiņas (t.i., programmatūras ražotājs ir pilnvarojis vairākus komersantus piegādāt tā ražoto programmatūru un veikt tajā izmaiņas), iespējams iekļaut konkursa atlases prasībās prasību pēc autortiesību subjekta pilnvarojuma, tādā veidā respektējot autortiesību likuma prasības, no vienas puses un PIL 2.panta 2. daļas² prasību nodrošināt piegādātāju konkurenci, no otras puses.

1.1.2.2 Esošas sistēmas izstrādātāja garantijas saistības

Gadījumā, ja autora mantiskās tiesības uz piegādāto programmatūru ir Pasūtītājam, bet ir spēkā programmatūras piegādātāja garantijas saistības uz izstrādāto programmatūru, ir šķēršļi atklātas procedūras piemērošanai – gadījumā, ja kāda trešā persona izmaina programmatūras kodu, ir ļoti grūti pierādāms, kā vainas dēļ programmatūra nedarbojas kā paredzēts.

Tajā pašā laikā nav pamatota prasība, lai papildinājumu izstrādātājs uzņemtos garantijas saistības, jo tas ietver arī atbildību par cita izstrādātāja pieļautajām kļūdām, līdz ar to šāda prasība iepirkuma nolikumā ir apstrīdama.

Kā viena no iespējām, lai nodalītu kļūdas, kuras radušās pielāgojumu izstrādes procesā no kļūdām, kuras jau eksistējušas papildināmajā (sākotnējā) programmatūrā, ir programmatūras rezerves kopiju izgatavošana pirms izmaiņu realizācijas. Šādā gadījumā

¹ Sabiedrisko pakalpojumu sniedzēju iepirkumu likuma 11.panta trešās daļas 3.punkts

² Sabiedrisko pakalpojumu sniedzēju iepirkumu likuma (turpmāk arī – SPSIL) 2.panta otrā daļa

iepirkuma līgumā ir jāatrunā, ka kļūdas, kuras bijis iespējams atkārtot sākotnējās programmatūras versijā, kura atjaunota no rezerves kopijas, ir uzskatāmas par kļūdām, kuras jānovērš iepriekšējās sistēmas izstrādātājam, savukārt, ja šādas kļūdas nav izdevies atkārtot sākotnējā programmatūrā, tad to novēršana ir pielāgojumu izstrādātāja atbildība. Protams, arī šādos gadījumos kļūdas cēloni ir iespējams apstrīdēt, bet šādas apstrīdēšanas iespēja ir ļoti zema. Lai varētu realizēt šādu atbildības nodalīšanu, Pasūtītājam ir nepieciešams nodrošināt testa vidi, kurā ir iespējams atjaunot programmatūras versiju no rezerves kopijas. Tomēr šādu atbildības nodalīšanu ir iespējams realizēt tikai tādos gadījumos, ja spēkā esošajā līgumā nav noteikts, ka piegādātāja garantijas saistības zaudē spēku, ja Pasūtītājs vai trešā persona veic izmaiņas programmatūrā (t.i. , formāls iemesls, kurš nav saistīts ar faktisko koda izmaiņu rezultātu).

1.1.2.3 Pirmkods un sistēmas dokumentācija

Jebkura izmaiņu izdarīšana trešo personu izstrādātā programmatūrā ir iespējama, ja izmaiņu veicējam ir pieejama programmatūras dokumentācija un dokumentēts pirmkods. Gadījumā, ja sākotnējā programmatūras izstrādes līgumā nav fiksēts pasūtītāja pienākums nodot programmatūras pirmkodu un aktualizēto dokumentāciju (diemžēl, ļoti bieži sistēmas dokumentācija Pasūtītājam tiek iesniegta kopā ar programmatūras nodošanu, bet vēlākie papildinājumi un izmaiņas garantijas saistību realizācijas ietvaros nav dokumentētas), veicot iepirkumu par esošas programmatūras uzturēšanu, praktiski nav iespējams izvairīties no situācijas, kurā iepriekšējam programmatūras izstrādātājam ir priekšrocības. Vienīgais līdz šim identificētais iespējamais problēmas risinājums ir atļaut ieinteresētajiem piegādātājiem iepazīties ar programmatūras pirmkodu un veikt atgriezenisko izpēti (*reverse engineering*) vai uzdot veikt šādu atgriezenisko izpēti un izstrādāt pietiekamu sistēmas dokumentāciju, pretējā gadījumā praktiski nebūs iespējams izvairīties no pamatota iesnieguma par nevienlīdzīgu attieksmi pret pretendentiem.

Tomēr šāds risinājums, kaut arī risina Pasūtītāja problēmas no publisko iepirkumu viedokļa, rada ievērojamas problēmas ar uzlabojamās (papildināmās) sistēmas drošību – iepazīstoties ar informācijas sistēmas uzbūvi, iespējams radīt nopietnus sistēmas drošības apdraudējumus. Tādēļ iepazīšanos ar papildināmās sistēmas uzbūvi un pirmkodu ir atļaujams veikt tikai personām, kuras parakstījušas līgumu par konfidencialitātes saistībām. Lai vēl vairāk minimizētu riskus, kurus rada nekontrolēta informācijas noplūde, šādos gadījumos rekomendējam izmantot slēgtu konkursu vai sarunu procedūru, publicējot paziņojumu par līgumu.

1.1.3 Kombinētie iepirkumi

Atkarībā no Pasūtītāja informācijas sistēmu izstrādes un uzturēšanas politikas ir iespējami dažādi kombinētu iepirkumu varianti:

1.1.3.1 Sistēmas un tehniskā nodrošinājuma (gatava risinājuma) piegāde

Risinājuma piegāde ir iespējama gadījumos, ja Pasūtītājam nav būtiskas atkarības no citām izmantojamām informācijas sistēmām – nav paredzēta pilnīga vai daļēja esošo serveru vai standartprogrammatūras izmantošana jaunās programmatūras darbināšanā, neeksistē citi iemesli, kuru dēļ Pasūtītājam jāizvēlas konkrēti risinājumi.

Vienlaicīga tehniskās infrastruktūras – aparatūras un standartprogrammatūras – iegāde minimizē Pasūtītāja riskus tādēļ, ka šādā gadījumā par risinājuma veikspēju un bojājumpieciecību ir atbildīgs piegādātājs. Šādos gadījumos piegādātājs nevar atsaukties uz Pasūtītāja iegādātās aparatūras neatbilstību piedāvātā risinājuma prasībām, tāpat arī pieņemams, ka programmatūras piegādātājs neizvirzīs neadekvāti augstas prasības sistēmas darbināšanai nepieciešamajai tehniskajai infrastruktūrai.

Šādu iepirkumu gadījumā ir iespējami ieinteresēto piegādātāju iesniegumi par to, ka programmatūras izstrādātājam nav kompetences tehnisko resursu piegādē, ka ir nepamatoti

apvienoti pēc būtības dažādi iepirkuma priekšmeti, tomēr šādi iesniegumi, ja vien iepirkuma priekšmets kādā no tā sastāvdaļām (programmatūras izstrāde vai aparatūras piegāde) nav raksturots ar konkurenci ierobežojošiem nosacījumiem, parasti netiek apmierināti, jo programmatūras izstrāde, tāpat kā datortehnikas piegāde, pēc būtības nav ekskluzīvi pakalpojumi.

Vēl viena būtiska šāda iepirkuma veida priekšrocība ir tā, ka samazinās slēpto izmaksu risks (t.i., kādā no risinājuma stadijām nepieciešamas papildus programmatūras licences, papildus aparatūra), kā arī nav iespējami strīdi par risinājuma darbības traucējumu iemesliem (atrunas par nepietiekamām aparatūras jaudām u.c.)

1.1.3.2 Sistēmas izstrāde (uzturēšana) un izmitināšana kā ārpakalpojums.

Šāds risinājums iespējams, ja Pasūtītājam ir autora mantiskās tiesības uz informācijas sistēmu, informācijas sistēma tiek darbināta uz tehniskajiem resursiem, kuri nav Pasūtītāja īpašumā un Pasūtītājs var pietiekami precīzi definēt sistēmas funkcionālās prasības un nepieciešamo servisa līmeni.

Šādā gadījumā Pasūtītājam nav tiesību norādīt, ar kādiem rīkiem un metodēm piegādātājam ir jānodrošina pakalpojuma sniegšana, tas ir katra konkrētā piegādātāja izvēles jautājums.

Galvenais risks šāda veida iepirkumā ir tas, ka piegādātājam, kurš sniedzis pakalpojumu konkrētam Pasūtītājam, būs priekšrocības pret citiem piegādātājiem, bet šo risku ir iespējams minimizēt, ņemot vērā 1.1.2.3. sadaļā sniegtās rekomendācijas.

Veicot šādu iepirkumu, rekomendējam slēgt līgumu uz maksimāli ilgu termiņu, jo iepirkuma procedūra ir sarežģīta un laikietilpīga, bez tam, risinājuma darbināšanai nepieciešamās aparatūras cena jebkurā gadījumā būs ierēķināta ārpakalpojuma cenā (protams, iespējams vērtēt atlikušo vērtību, par kādu pasūtītājs var nopirkt šādu aparatūru), līdz ar to paredzot ilgāku termiņu, samazināsies izmaksu daļa par aparatūras nomu.

Ņemot vērā izmaksu kāpumu riskus, līgumcena šādā gadījumā nevar tikt noteikta negrozāma – jāparedz apstākļi, kuri ietekmē pakalpojuma pašizmaksu un kuru izmaiņu gadījumā var strauji mainīties līdzēju pušu ekonomiskais līdzsvars. Šādi pakalpojuma cenu veidojošie apstākļi var būt elektroenerģijas tarifs, nodokļu izmaiņas, vidējā darba alga nozarē. Norāde uz minētajiem apstākļiem, kas var ietekmēt līgumcenas izmaiņas, jāietver iepirkuma dokumentācijā iekļautajā līguma projektā un iepirkuma līgumā, vienlaikus atrunājot līgumcenas pārskatīšanas kārtību – cik reizes tā var tikt pārskatīta, cik lielas var būt pieļaujamas izmaiņas.

1.1.4 Standarta programmatūras licenču iegāde

Iegādājoties programmatūras standarta licences, vispirms jānoskaidro, vai šādas licences nav iespējams iegādāties elektronisko iepirkumu sistēmā.

2010.gada 28.decembra Ministru kabineta noteikumu Nr.1241 „Centralizēto elektronisko iepirkumu noteikumi” 3.punkts nosaka: „Pasūtītājs ar centralizēto iepirkumu institūcijas starpniecību e-kataloga sistēmā iegādājas šo noteikumu [1.pielikumā](#) minētajās preču un pakalpojumu grupās ietvertās preces vai pakalpojumus, ja preču piegāde un pakalpojumu sniegšana notiek Latvijas Republikas teritorijā”. Pašlaik šajā pielikumā ir iekļauta serveru standarta programmatūra, operētājsistēmas programmatūra un biroja programmatūra, lietvedības un grāmatvedības programmatūra, bet, plānojot iepirkumu, nepieciešams pārliecināties, vai paredzamais iepirkuma priekšmets nesatur šādu programmatūru. To iespējams izdarīt elektronisko iepirkumu sistēmas portālā www.eis.gov.lv³. E-kataloga izmantošana nav obligāta gadījumā, ja pasūtītājs var nodrošināt preču vai pakalpojumu iegādi par zemāku cenu (MK Noteikumu Nr.1241 5.2. punkts), bet šādā gadījumā pasūtītājam ir jānodrošina pierādījumi par e-katalogā piedāvāto cenu pirms iepirkuma izsludināšanas.

Rekomendējam pasūtītājiem, kuri iegādājas risinājumu, kura ietvaros pretendenti var

³ Pašlaik aktuālā adrese programmatūrai ir: <https://www.eis.gov.lv/Categories/CategoryList.aspx?CategoryId=2572>

piedāvāt dažādas standartprogrammas komponentes, iepirkuma nolikumā norādīt, ka Pasūtītājs var neiegādāties standarta programmatūru vai aparatūru, ja to iespējams iegādāties ar centralizēto iepirkumu institūcijas starpniecību e-kataloga sistēmā par lētāku cenu, kā pretendenta piedāvātā, pretējā gadījumā veidosies situācija, kurā Pasūtītājs pārkāpj normatīvo aktu.

Vēl viena būtiska nianse, kura jāņem vērā, iegādājoties standarta programmatūru – licences līgumi vairumā gadījumu ir standarta līgumi un tos praktiski neviens standarta programmatūras piegādātājs nemaina. Izņēmums varētu būt Latvijas ražotāji, tomēr arī šajā gadījumā jāņem vērā, ka autora mantiskās tiesības pasūtītājam nodotas netiks.

1.1.5 Standarta programmatūras uzturēšana

Standarta programmatūras uzturēšana ir maksas pakalpojums, kura ietvaros ražotājs apņemas piegādāt programmatūras papildinājumus, nodrošināt konsultācijas un atlaides pārejai uz jaunāku programmatūras versiju. Dažādiem standartprogrammatūras veidiem uzturēšanas pakalpojumu apjoms var atšķirties, tāpat atšķirīgas ir arī cenas. Iepirkuma veids šajā gadījumā ir atkarīgs no tā, vai uzturēšanas pakalpojumu tirgū piedāvā pats ražotājs vai ražotāja ekskluzīvs pārstāvis, vai to dara vairāki autorizēti ražotāja pārstāvji, kuru vidū ir iespējama konkurence, tajā skaitā dažādi pievienotās vērtības pakalpojumi. Pirmajā gadījumā (ja konkurence nav iespējama) iepirkums ir sarunu procedūra bez paziņojuma par līgumu, otrajā gadījumā (ja ir vairāki ražotāja pārstāvji, kuri tirgū brīvi konkurē) – slēgts vai atklāts konkurss vai sarunu procedūra, publicējot paziņojumu par līgumu.

Pieprasot standartprogrammatūras uzturēšanu vienā iepirkumā ar programmatūras piegādi, jāņem vērā, ka var tikt piegādāta arī atvērtā pirmkoda programmatūra, kurai nav noteikts ražotājs, tāpat arī nav noteiktu uzturēšanas saistību. Šādā gadījumā uzturēšanas saistības jāprasa uzņemties programmatūras piegādātājam.

Bieži, iegādājoties uzturēšanas pakalpojumu, tiek noteiktas prasības, kuras nenodrošina konkrētās programmatūras ražotājs, līdz ar to pastāv augsts risks, ka sniegtie pakalpojumi atšķirsies no pieprasītajiem, respektīvi, iepirkuma līgums faktiski netiks pilnībā izpildīts. Lai izvairītos no šādas situācijas, vēlams pirms iepirkuma veikšanas iepazīties ar konkrētās programmatūras ražotāja uzturēšanas noteikumiem, kuri parasti ir pieejami ražotāju tīmekļa vietnēs.

1.2 Iepirkuma finansējuma avots

Lielai daļai informācijas sistēmu iepirkumu budžeta līdzekļu nepietiekamības dēļ tiek piesaistīts dažādu starptautisko finanšu instrumentu līdzekļu finansējums – ERAF, Kohēzijas fonda, Norvēģijas vai Šveices finanšu instrumentu finansējums.

Gadījumos, ja tiek izmantoti starptautiski finanšu instrumenti, plānojot iepirkumu, jāņem vērā arī attiecīgo finanšu instrumentu izmantošanu reglamentējošie normatīvie akti. Piemēram, gadījumā, ja projekts tiek finansēts no ERAF 3.2.2.1.1.apakšaktivitātes "Informācijas sistēmu un elektronisko pakalpojumu attīstība", jāņem vērā Ministru kabineta noteikumi Nr.576 un Nr.766, kuri nosaka sekojošus specifiskus noteikumus:

- Piemērojot sarunu procedūras, izdevumi būs neattiecināmi;
- Nepārņemot autora mantiskās tiesības no programmatūras izstrādātājiem, izmaksas būs neattiecināmas.
- Līgumā jāparedz pēcmaksa 30% (trīsdesmit procentu) apmērā, kura izmaksājama pēc projekta realizācijas pārbaudes veikšanas.
- Kopējais laika darbu īpatsvars nedrīkst pārsniegt 5% no kopējā projekta attiecināmo izmaksu apjoma. Līdz ar to pēc iespējas lielāku darbu apjomu jādefinē kā gabaldarbus (šādas pieejas efektivitāte gan ir apšaubāma)

Citu finanšu instrumentu realizācijā iespējami citi normatīvie akti, tādēļ pirms konkrēta iepirkuma izsludināšanas nepieciešams apzināt šos normatīvos aktus un identificēt to specifiskās prasības.

Jebkurā gadījumā, ja iepirkuma priekšmets ir saistīts ar ārēju finansējuma avotu, pirms iepirkuma uzsākšanas ir jāpārbauda projekta iesniegumā vai citā līdzvērtīgā dokumentā norādītās sasniedzamās auditējamās vērtības. Ja projekta iesniegums sastādīts ar augstu detalizācijas pakāpi, iespējams finanšu piedāvājuma pozīcijas definēt tāpat, kā definēti sasniedzamie rezultāti projekta iesniegumā. Šādā gadījumā būs vienkāršāk atskaitīties par projekta realizāciju.

1.3 Iepirkuma priekšmeta realizācijas nepieciešamību nosaka normatīvais akts

Noteikti optimālais risinājums valsts informācijas sistēmu izstrādes gadījumos ir vienlaicīga sistēmas prasību analīze un normatīvā akta projekta vai politikas plānošanas dokumenta izstrāde – šādā gadījumā prasības izstrādājamai sistēmai un tās darbību reglamentējošais normatīvais akts būs savstarpēji saskaņoti dokumenti. Ja normatīvais akts ir pieņemts, iepirkuma priekšmeta raksturs izriet no normatīvā akta prasībām un nav maināms bez normatīvā akta izmaiņu iniciēšanas.

1.4 Pasūtītāja spējas izstrādāt iepirkuma tehnisko specifikāciju

Viens no svarīgākajiem jautājumiem iepirkumu plānošanā ir Pasūtītājam pieejamo tehniskās specifikācijas izstrādei nepieciešamo resursu identifikācija. Gadījumā, ja Pasūtītāja organizācijā ir patstāvīga struktūrvienība, kura nodarbojas ar informācijas sistēmu attīstības plānošanu, tehniskās specifikācijas izstrādi var veikt šāda struktūrvienība (tomēr šādas specifiskas struktūrvienības ir tikai nedaudzās iestādēs), tāpat pietiekami kvalitatīvu tehnisko specifikāciju var izstrādāt IT departaments, it īpaši esošu sistēmu papildinājumu izstrādes gadījumā.

Gadījumā, ja Pasūtītāja pamatdarbība nav saistīta ar informācijas sistēmu pārvaldību, nepieciešams izvērtēt, vai Pasūtītāja rīcībā ir pietiekami personāla resursi (kuri, tajā pašā laikā ir noslogoti, izpildot savu pamatdarbu), lai varētu izstrādāt tehnisko specifikāciju iepirkumam. Gadījumā, ja šādi personāla resursi nav pieejami, Pasūtītājam pirms informācijas sistēmas iegādes iepirkuma nepieciešams apsvērt konsultāciju pakalpojumu iepirkumu tehniskās specifikācijas izstrādei.

1.5 Pasūtītāja pieejamie resursi projekta organizēšanai

Gadījumā, ja Pasūtītājam nav pieredzes informācijas sistēmu izstrādes iepirkumu organizēšanā, nepieciešams izvērtēt nepieciešamību iesaistīt iepirkuma komisijā IT speciālistu, kurš varētu sniegt atzinumus par iesniegtajiem piedāvājumiem, sniegt atbildes uz ieinteresēto piegādātāju jautājumiem par iepirkuma priekšmetu utt.

Pasūtītājam pirms iepirkuma jānovērtē, vai Pasūtītājam ir pietiekama kapacitāte projekta realizācijai – projekta vadības resursi, biznesa kompetence, testēšanas resursi.

Projekta vadība: IT projektu vadība ir specifiska projektu vadības disciplīna, līdz ar to projekta vadītājam nepieciešamas gan zināšanas projekta vadībā, gan vispārējas zināšanas informācijas tehnoloģijās, tāpat nedrīkst ignorēt apstākli, ka piegādātājam ir lielāka pieredze šādu projektu ieviešanā, līdz ar to pastāv liela iespēja, ka projekta realizācijas gaitu diktēs piegādātājs, kas ne vienmēr ir izdevīgi Pasūtītājam).

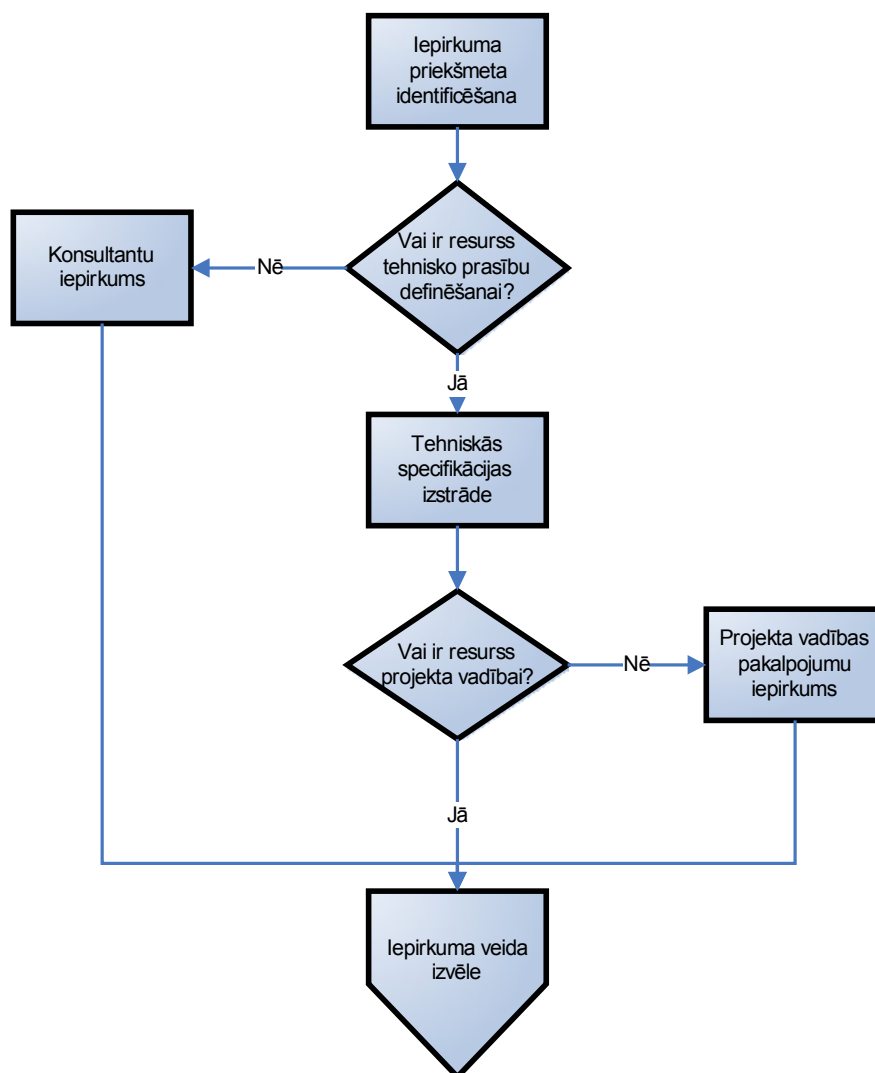
Biznesa kompetence: šī kompetence gandrīz vienmēr ir iekšējais resurss, kurš pārzina konkrēto darbības jomu, kuru paredzēts atbalstīt, izstrādājot sistēmu. Plānojot projekta ieviešanu, jāņem vērā, ka šiem darbiniekiem būs jāpiedalās intervijās, jāveic prasību dokumentu vai prototipu caurskate, jāsniedz novērtējums, vai izstrādātā sistēma atbilst visām prasībām.

Testēšanas resursi: sistēmas funkcionālo testēšanu ir mērķtiecīgi organizēt ar pasūtītāja iekšējiem resursiem (darbiniekiem, kuri lieto sistēmu), savukārt drošības un veikspējas testēšanu rekomendējam pasūtīt kā ārpalpojumu, jo šo uzdevumu veikšanai ir nepieciešama specifiska pieredze, kā arī specifiska programmatūra.

Gadījumā, ja Pasūtītājs ir izvēlējis konsultantu piesaisti iepirkuma tehniskās specifikācijas sagatavošanā, vēlams šiem pašiem konsultantiem uzdot arī konsultēšanu iepirkuma procesā un līguma izpildes kvalitātes kontrolē (autoruzraudzību), ja šāds konsultants nav izvēlēts, iespējams paredzēt arī iepirkumus projekta vadītāja vai ekspertu pakalpojumu iegādei.

Vienlaikus jāņem vērā, ka nevienā no minētajiem projekta posmiem konsultanti nedrīkst darboties kāda konkrēta piegādātāja interesēs. Ekspertiem jāparaksta PIL 23.panta trešajai daļai atbilstošs apliecinājums.

1.6 Iepirkuma plānošanas modelis

Tehniskā specifikācija

Atbilstoši Publisko iepirkumu likumam tehniskā specifikācija ir obligāta iepirkuma sastāvdaļa. Tehniskā specifikācija atbilstoši iepirkuma priekšmetam, var būt ar augstāku vai zemāku detalizācijas pakāpi, tomēr būtiskas prasības tehniskajai specifikācijai ir:

- Nepārprotamība. Visiem ieinteresētajiem piegādātājiem, vadoties no specifikācijas,

ir jāspēj novērtēt nepieciešamais darbu apjoms un tiem atbilstošie izdevumi darbu veikšanai. Likuma par iepirkumu valsts vai pašvaldību vajadzībām (bija spēkā līdz Publisko iepirkumu likuma spēkā stāšanās dienai – 2006.gada 01.maijam) bija noteikts, ka „darba uzdevumam un apjomu sarakstam ir jābūt skaidram un nepārprotamam, lai pretendents bez papildu sagatavošanās un neattaisnojama riska varētu aprēķināt piedāvājuma cenu, bet pasūtītājs — salīdzināt piedāvājumus.” Pašlaik PIL 17.panta ceturtās daļas 2.punkts⁴ paredz, ka nosakot tehniskajās specifikācijās funkcionālās prasības vai darbības prasības, var iekļaut arī vides aizsardzības prasības. Prasības formulē precīzi, lai pretendents varētu konstatēt līguma priekšmetu un pasūtītājs — salīdzināt piedāvājumus. Minētais izriet no iepirkuma procedūras mērķa – izvēlēties pasūtītāja vajadzībām atbilstošāko visizdevīgāko piedāvājumu, ievērojot vienlīdzīgu un taisnīgu attieksmi pret piegādātājiem, kā arī PIL 2.pantā nostiprināto atklātuma principu.

- Nedisķriminējošs raksturs. Nenoliedzami, katra prasība, kuru nevar izpildīt jebkurš uzņēmējs, ir zināmā mērā disķriminējoša, tomēr šīm prasībām jābūt saistītām ar iepirkuma priekšmetu, pasūtītāja esošo situāciju un ir jābūt pamatojamām ar objektīviem apsvērumiem.

Iespējamie tehniskās specifikācijas sagatavošanas veidi ir noteikti PIL 17.pantā⁵, tomēr IT jomā papildus iespējams izdalīt šādus tehniskās specifikācijas sagatavošanas veidus:

- tikai biznesa prasības;
- augstas detalizācijas prasības;
- funkcionālās un darbības prasības;
- „vaļējas” prasības.

Turpmāk tiks aprakstīti šie tehnisko specifikāciju sastādīšanas veidi un galvenie riski.

1.7 Tehniskā specifikācija, kura satur tikai biznesa prasības

Šādas tehniskās specifikācijas raksturīgas kombinētiem iepirkumiem, it īpaši sarunu procedūru gadījumā. Pasūtītājs nosaka sistēmas atbalstāmos procesus (tas var būt biznesa prasību definīcijas dokuments, tomēr iespējama arī atsauce uz normatīvajiem aktiem, it īpaši gadījumos, ja sistēmas darbību reglamentē konkrēts normatīvais akts), kā arī būtiskās darbības prasības – pieejamību, sistēmas atbildes laiku, sistēmas pieejamības laiku. Šādā gadījumā Pasūtītājs nenosaka piegādātājiem tehniskos ierobežojumus, izmantojamā programmatūra un izmantojamā aparatūra ir piegādātāja ziņā. Tomēr ne vienmēr Pasūtītājs var precīzi definēt visus nepieciešamos sistēmas parametrus, līdz ar to šāda veida specifikācijas ir raksturīgas sarunu procedūrām, kuru ietvaros ir iespējams precizēt iepirkuma priekšmetu.

Konkursa gadījumā šāda pieeja ne vienmēr sniedz labāko rezultātu, it īpaši, ja biznesa procesi ir definēti augstā līmenī un pretendenti nevar precīzi un objektīvi novērtēt darba apjomu, kā rezultātā rodas nepamatoti lētu piedāvājumu iesniegšanas risks.

1.7.1 Biežāk sastopamās problēmas:

1.7.1.1 Biznesa procesi ir pārāk augstā līmenī

Lai objektīvi novērtētu darbu apjomu, nepieciešams priekšstats par biznesa procesu sarežģītību, nepieciešamajām validācijām, nepieciešamajām saskarnēm ar citām informācijas sistēmām. Pasūtītājs pārzina savus procesus, līdz ar to rodas iespaids, ka tie ir vispārzināma informācija, piemēram, atļaujas izsniegšanai nepieciešams pārbaudīt informāciju citos reģistros, saņemt maksu par pakalpojumu utt., savukārt pretendents jēdzienu „atļaujas

⁴ Sabiedrisko pakalpojumu sniedzēju iepirkumu likuma 20.panta ceturtā daļa

⁵ Sabiedrisko pakalpojumu sniedzēju iepirkumu likuma 20.pantā

izsniegšana” var uztvert kā vienkāršu darbību, kurai nav vajadzīgs saistīto sistēmu atbalsts. Šādā gadījumā piedāvātais darbietilpības novērtējums, līdz ar to cena, būs neadekvāti zema un pretendenti, kuru piedāvājumi būs adekvāti, zaudēs iepirkumā sakarā ar augstu cenu, bet uzvarējušais pretendents nespēs izpildīt līgumu, jo nav paredzējis visus nepieciešamos darbus.

Rekomendācijas:

- *Maksimāli precīzi definēt biznesa prasības. Tas izdarāms, veidojot procesu diagrammas un pievienojot procesu aprakstus, kuri ietver katra procesa ierosmi, sistēmas attēlojamo informāciju, lietotāja darbības, sistēmas reakciju, procesa rezultātu un rezultātu kontroles. Ja funkcionālās prasības ir definētas šādā veidā, iespējams piemērot iteratīvu izstrādes metodiku, respektīvi, izslēdzot analīzes fāzi (kura ir veikta jau biznesa procesu apraksta stadijā). Šādā gadījumā jārēķinās, ka biznesa procesu definēšanas izmaksas var sasniegt līdz 25% – 30% no kopējām projekta izmaksām. Tāpat definētās biznesa prasības ir jāpārbauda attiecībā uz to realizācijas iespējamību (piemēram, nav klasificētu vērtību un brīvi ievadāmu vērtību apvienošana, veicamās operācijas ir iespējams izteikt algoritma veidā – nav „varbūt” veida apgalvojumu utt.);*
- *Ļaut piegādātājiem piedāvāt konkrētu biznesa prasību realizācijas mehānismu. Šāds risinājums ļauj pasūtītājam definēt prasības augstākā līmenī, tomēr tas nav piemērots konkursam – pretendents var piedāvāt risinājumu, kurš paredz detalizētu prasību realizāciju, tomēr piedāvātais realizācijas veids neatbilst Pasūtītāja vajadzībām. Veicot sarunu procedūru, kuras ietvaros katram pretendentam tiek ļauts piedāvāt savu risinājumu, bet pēc tam Pasūtītājs izvēlas optimālo modeli un lūdz iesniegt tam atbilstošus piedāvājumus, iespējams iegūt veiksmīgu piedāvājumu ar viszemākajiem finanšu un darba ieguldījumiem.*

1.7.1.2 Vispārīgas atsauces uz normatīvajiem aktiem

Valsts informācijas sistēmu galvenā funkcionalitāte parasti izriet no normatīvajos aktos noteiktajām prasībām. Līdz ar to specifikācijās bieži sastopama norāde „nodrošināt normatīvajos aktos noteikto prasību realizāciju”. Ja normatīvie akti nav identificēti, pretendents praktiski nav iespējams identificēt nepieciešamo prasību apjomu. Tāpat nebūs efektīva atsauce uz, piemēram, 100 dažādiem normatīvajiem aktiem, jo identificēt sistēmas funkcionalitāti šādā gadījumā nav iespējams, līdz ar to nebūs iespējams iegūt adekvātu piedāvājumu.

Rekomendācijas:

- *Precīzi norādīt, kuru normatīvo aktu prasības jāizpilda. Gadījumā, ja izstrādājamā sistēma ir valsts informācijas sistēma, jānorāda arī likums par valsts informācijas sistēmām un ar to saistītie MK noteikumi. Gadījumā, ja sistēmā paredzēts apstrādāt personas datus, tas obligāti jānorāda;*
- *Atsauces uz normatīvajiem aktiem precizēt līdz konkrētiem pantiem (punktiem). Šādā gadījumā iespējams prasīt, lai tehniskajā piedāvājumā tiek aprakstīts, kā tiks izpildītas šīs prasības.*

1.7.1.3 Atkarības no citām informācijas sistēmām

Šāds risks iespējams pilnīgi visos tehniskās specifikācijas sagatavošanas variantos, jo informācijas sistēmu sadarbības nodrošināšana nav tikai tehnisks pasākums, bet ietver virkni organizatorisku darbību – starpresoru vienošanās slēgšanu, informācijas drošības un personas datu apstrādes prasību saskaņošana, informācijas sniegšanas vai saņemšanas pienākuma ietveršana normatīvajos aktos. Piemēram, Ministru kabineta noteikumos ir precīzi noteikts, kādiem saņēmējiem kādos gadījumos un kādā apmērā informācija sniedzama. Neatkarīgi no izvēlēta piegādātāja, informācijas saņemšana, ja tā nav paredzēta

normatīvajos aktos, nav iespējama.

Nākamā problēma ir saskarnes izstrādes finansējums – ja informāciju nav iespējams saņemt, izmantojot jau esošu saistītās sistēmas tīmekļa pakalpi, jāparedz izmaksas šādu saskarņu izstrādei, turklāt jāņem vērā, ka saistītajai sistēmai ir tās izstrādātāja garantijas vai uzturēšanas saistības, līdz ar to veidojas atkarība arī no saistītās sistēmas piegādātāja.

Rekomendācijas:

- *informācijas pārņemšanu no citām sistēmām un tai atbilstošo saskarņu izstrādi izdalīt kā atsevišķu finanšu piedāvājuma pozīciju, lai, gadījumā, ja saskarnes izstrāde nav iespējama, to varētu izslēgt no kopējā darbu apjoma, nelaužot līgumu. Šādā gadījumā līgumā jāparedz, ka Pasūtītājs var atteikties no atsevišķu konkrētu darbu pasūtīšanas.*
- *Prasīt nolikumā iteratīvu izstrādes metodiku, kuras gadījumā pasūtīti tiek tie darbi, kuru realizācija ir iespējama.*
- *Izdalīt saskarnes iestrādi saistītās sistēmas pusē kā atsevišķu iepirkumu. Šādā gadījumā jābūt pilnīgai skaidrībai par to, kādi datu lauki tiks pārņemti, kādi ir to tipi, kādi ir servisa paziņojumi utt., respektīvi, sistēmas izstrādātājam ir jāizstrādā saskarnes specifikācija.*

1.8 Augstas detalizācijas prasības

Augstas detalizācijas pakāpes tehniskā specifikācija ir iespējama, ja tiek izstrādāti esošas sistēmas papildinājumi – šādā gadījumā pasūtītājs var atsaukties uz esošās sistēmas dokumentāciju, konkrēti norādot, kādas tieši izmaiņas ir nepieciešamas vai arī gadījumā, ja sistēmas funkcionalitāte ir ierobežota tādā apjomā, ka to iespējams precīzi aprakstīt, tāpat arī gadījumos, ja izstrādājamā sistēma ir atkarīga no Pasūtītāja rīcībā esošās vides (citām informācijas sistēmām, aparatūras resursiem).

Šādas specifikācijas parasti izstrādā, ja Pasūtītājam ir savi iekšējie IT resursi vai ir piesaistīts konsultants, kurš spēj detalizēti definēt prasības izstrādājamai sistēmai.

1.8.1 Biežāk sastopamās problēmas:

1.8.1.1 Prasību detalizācija norāda uz konkrētiem ražotājiem vai konkrētiem produktiem

Sastādot prasības šādā veidā, iespējamas tāda veida prasības, kā „jāizmanto Pasūtītāja rīcībā esošās serveru operētājsistēmas un datu bāzes licences” vai „programmatūras darbināšanai nepieciešamajai aparatūrai jābūt savienojamai ar Pasūtītāja rīcībā esošo tīkla resursu pārvaldības risinājumu „xxx”. Vairumā gadījumu šādas prasības ir objektīvas un pamatotas ar Pasūtītāja rīcībā esošajiem tehniskajiem resursiem, programmatūras resursiem, zināšanām, tomēr izteiktas imperatīvā veidā tās rada konkurences ierobežojumus, jo pretendentiem, kuri izmanto citas tehnoloģijas, nav iespējams pierādīt savu atbilstību, piedāvājot alternatīvus risinājumus, līdz ar to ir sagaidāmi iesniegumi par konkurences ierobežojumiem.

Rekomendācijas:

- *piedāvāt alternatīvus risinājumus, piemēram, pretendents var piedāvāt citu operētājsistēmas vai datu bāzes risinājumu, bet šādā gadījumā piedāvājuma cenā ir jāiekļauj programmatūras licenču cena un administratoru apmācība;*
- *attiecībā uz infrastruktūras pārvaldības risinājumiem, kuri ir specifiski konkrētam aparatūras ražotājam, nepieciešams definēt minimālās prasības sadarbībai ar pārvaldības risinājumu. Šādos gadījumos pieļaujama preču paraugu pārbaude;*
- *prasības, kuras izriet no pasūtītāja esošas infrastruktūras, ja vien tās nav kritiskas iepirkuma priekšmeta pastāvēšanai, definēt kā vēlamas, piešķirot par to realizāciju saimnieciskā izdevīguma punktus (piemēram, iespējas izsaukt izstrādājamo funkcionalitāti no citas sistēmas sastāvdaļas).*

1.8.1.2 Visas prasības nav tieši saistītas ar iepirkuma mērķi

Iespējamās prasības, kuru realizācija konkrētiem piegādātājiem vai piegādātāju grupai dod priekšrocības. Šis gadījums ir līdzīgs ar iepriekšējo, tomēr iepriekšējā gadījumā prasības izriet no objektīvas nepieciešamības un to neatbilstība likuma normām ir formāla. Šajā gadījumā prasības ir tādas, kuras iespējams realizēt citiem veidiem vai to realizācijas nepieciešamība vispār ir apšaubāma. Definējot prasības, kuras var radīt problēmas atsevišķiem pretendentiem, pasūtītājam nepieciešams būt pārliecinātam, ka:

- Šāda prasība ir objektīvi nepieciešama iepirkuma mērķa pastāvēšanai;
- Iepirkuma mērķa sasniegšanai nebija iespējams izmantot citu, mazāk ierobežojošu prasību.

No prasībām, kuru saistība ar iepirkuma mērķi ir apstrīdama, vēlams izvairīties, jo šādā gadījumā iesniegums IUB par iepirkuma noteikumiem visticamākais, tiks zaudēts. Savukārt prasības, kuras ļauj Pasūtītājam efektīvāk izmantot esošos resursus (piemēram, saglabāt vienotu tehnoloģisko platformu, kuras izmantošanā Pasūtītājam ir tehniskā kompetence), saņemt papildus ērtības (papildus funkcionalitāte, kura nav kritiska iepirkuma mērķa sasniegšanai, papildus lietotāju atbalsts u.c.), jādefinē kā vēlamas prasības, kuru realizācijas piedāvājums jāvērtē saimnieciski izdevīgākā piedāvājuma vērtēšanas ietvaros.

Rekomendācijas:

- *Pirms iepirkuma izsludināšanas pārbaudīt, vai visas tehniskās specifikācijas prasības ir tieši saistītas ar iepirkuma mērķi;*
- *Ciktāl vien tas iespējams, neapdraudot iepirkuma mērķi, definēt ierobežojošas prasības kā vēlamas.*

1.9 Tehniskās specifikācijas, kuras satur funkcionālās un darbības prasības

Gadījumā, ja Pasūtītājam ir pietiekami IT kompetences resursi, lai nodefinētu prasības, vai ir iespējams piesaistīt konsultantus, šāds risinājums ir optimāls, jo ļauj izstrādāt pietiekami detalizētu specifikāciju, kurai būtu jānodrošina pasūtītāja vajadzību sasniegšana un iespēja piegādātājiem brīvi konkurēt un sastādīt objektīvus un pamatotus piedāvājumus. Šādā gadījumā specifikācija satur funkcionālās prasības (var būt izteiktas kā lietojuma vai biznesa scenāriji vai konkrētu prasību formā), darbības jeb nefunkcionālās prasības (prasības pieejamībai, veiktspējai, kļūdu novēršanas termiņiem, maksimālajiem zaudlaika ierobežojumiem), organizatoriskās prasības (projekta valoda, projekta dokumentācija, nodevumu apstiprināšanas un saskaņošanas procedūras).

1.9.1 Funkcionālās prasības

Attiecībā uz funkcionālajām prasībām ir vēlams detalizēt aprakstu līdz zemākajam iespējamam līmenim, piemēram, ja apraksta konkrētu biznesa prasību, tad jāapraksta arī iespējamie sistēmas stāvokļi, darbības veikšanas priekšnoteikumi, apstrādājamo dati, apstrādes process, rezultāts, rezultāta validācijas. Gadījumā, ja pasūtītāja rīcībā nav visas nepieciešamās informācijas (piemēram, nav pabeigta kādas saistītās sistēmas izstrāde), iespēju robežās jādefinē saņemamo vai nododamo datu formāts. Piemēram, būs pietiekams šāds apraksts: „Sistēmai jāsaņem no X sistēmas sekojoša informācija: <lauka nosaukums>; <lauka raksturojums>;<pieļaujamās vērtības>.” Datu apmaiņa jāveic, izmantojot tīmekļa pakalpes.”. Ja prasība nav konkretizējama, tas jānorāda tehniskajā specifikācijā, norādot iespējamās informācijas avotus, bet pret šādu prasību aprakstiem nebūtu pareizi prasīt precīzi darbietilpības vai finanšu novērtējumu.

1.9.2 Darbības prasības:

- Prasības sistēmas pieejamībai (99% no darba laika, 80% pārējā laikā utt.). Šeit jāņem vērā, ka prasība pēc 99% pieejamības darba laikā nozīmē, ka sistēma faktiski var nestrādāt 2,5 darba dienas, tomēr, jāņem vērā, ka augstas veiktspējas prasības

ievērojami sadārdzina piedāvājumu.

- Prasības sistēmas atbildes laikam. Šādas prasības ir mērķtiecīgi izvirzīt konkrētiem funkcionalitātes apgabaliem, piemēram, ievadforma A tiek attēlota ne vēlāk, kā pēc 3 sekundēm, ievadforma B – pēc 1 sekundes. Nevajadzētu šādas prasības izvirzīt pret dažādu atskaišu veidošanu, jo sistēmas darbības ātrums šajā gadījumā ir tieši atkarīgs no atskaites sarežģītības un apstrādājamo datu daudzuma, ko tehniskās specifikācijas sastādīšanas brīdī ne vienmēr ir iespējams precīzi noteikt.
- Prasības pieļaujamam lietotāju skaitam. Jāparedz minimālais vienlaicīgo lietotāju skaits, pie kura sistēmai jāstrādā korekti vai maksimālais nosaukto (named) lietotāju skaits vai maksimālais vienlaicīgo konkurējošo lietotāju skaits (tas var būt atkarīgs no katra ražotāja licencēšanas noteikumiem). (Šī prasība īpaši raksturīga sistēmām ar tīmekļa saskarni);
- Prasības maksimālajam nosaukto (named) lietotāju skaitam vai maksimālajam vienlaicīgo (*concurrent*) lietotāju skaitam (tas var būt atkarīgs no katra ražotāja licencēšanas noteikumiem).
- Prasības darbības nepārtrauktībai. Sistēmām, kuru darbība ir vitāli svarīga, nepieciešams prasīt klāsterēšanu, atkarībā no sistēmas kritiskuma tas var būt aktīvā klastera režīms (tas nozīmē, ka licencēšanas un aparatūras izmaksas dubultojas) vai aktīvā – pasīvā klastera režīms, kura gadījumā darbība tiek atjaunota uz citas iekārtas, kura var būt ar mazāku jaudu (piemēram, šādam nolūkam var tikt izmantota testa vide).
- Prasības piegādājamām vidēm. Tradicionāli tiek pasūtīta ražošanas jeb produkcijas vide, nepasūtīt testa un apmācību vides. Rezultātā Pasūtītājam rodas neērtības gadījumos, kad jātestē programmatūras jaunākās versijas, ielāpi u.c. izmaiņas. Parasti testa vidi iespējams apvienot ar apmācību vidi, jo apmācība tiek veikta, balstoties uz stabilu programmatūras versiju, kura jau ir notestēta, līdz ar to ir minimāla nepieciešamība darbināt abas vides vienlaicīgi.
- Kļūdu pieteikšanas un novēršanas kārtība. Ne visas kļūdas ir iespējams novērst pilnībā, tomēr pasūtītājs ir ieinteresēts, lai pēc iespējas īsākā laikā tiktu piegādāts risinājums. Rekomendējam šo termiņu dalīt divās daļās: darbības atjaunošana (apvadceļa izveide), kura ir vitāli svarīga programmatūras darbības nodrošināšanai (piemēram, avārijas situācijas novēršana, izveidojot un piegādājot kļūdas apiešanas ceļu, kurš var būt funkcionāli neērtāks un aizņemt ilgāku laiku) un problēmas pilnīga novēršana (sākotnēji pieprasītās funkcionalitātes atjaunošana).

1.9.3 Organizatoriskās prasības

- Prasības projekta darba valodai. Ja šāda prasība nav izvirzīta, pastāv iespēja, ka komunikācija ar piegādātāja projekta grupas dalībniekiem būs apgrūtināta.
- Prasības nodevumu iesniegšanai. Jānosaka vismaz, kā jāiesniedz nodevumi (e-pasts, instalācijas pakotne uz datu nesēja), iesniegšanas kārtība un pieļaujamais laiks (piemēram, iestādes darba laiks).
- Prasības nodevumu pārbaudei. Ja nodevumu pārbaudei ir paredzēts nepietiekams laiks, pasūtītājs būs spiests akceptēt līdz galam nepārbaudītus nodevumus, kā rezultātā iespējama nekvalitatīva produkta pieņemšana.
- Akceptēšanas kritēriji. Tie ir atšķirīgi dokumentiem (piemēram, programmatūras prasību specifikācijai ir jāatbilst tehniskajā specifikācijā ietvertajām prasībām, saistošo normatīvo aktu prasībām, prasībām, kuras identificētas interviju laikā un atbilstoši dokumentētas), savukārt programmatūras pakotnei jāatbilst PPS (programmatūras prasību specifikācijai), PPA (programmatūras projektējuma apraksta) u.c. prasībām (piemēram, prasībām koda dokumentēšanai, ja tādas ir izvirzītas) un jābūt sekmīgi testējamai.

- Prasības projekta metodikai. Klasiskās metodes ir „ūdenskrituma metode” un iteratīvā metode. Katrai no šīm metodikām ir sava specifika un Pasūtītājam, sastādot tehnisko specifikāciju, jāsaprot, kādu metodi viņš izvēlēsies. Ūdenskrituma metode ir piemērota, ja prasības ir detalizētas un stabilas un nav paredzamas ievērojamas prasību izmaiņas. Iteratīvā metode ir piemērota, ja daļa prasību, uzsākot izstrādi, nav precīzi definētas vai ir augsta prasību izmaiņu iespējamība. Paredzot iteratīvo metodi, pasūtītājam jārēķinās uz ievērojami augstāku savu darbinieku iesaisti un, līdz ar to - resursu noslodzi projekta realizācijā, bet šādi projekti parasti ir veiksmīgāki, jo iespējams daudz ātrāk identificēt neveiksmīgus risinājumus.

Gadījumā, ja Pasūtītājs plāno vienlaicīgi ieviest vai darbināt vairākas informācijas sistēmas, optimālais risinājums ir izveidot vienotas IT projektu realizācijas organizatoriskās prasības, lai nodrošinātu vienotu IT projektu pārvaldību, lai nodrošinātu informācijas sistēmu savstarpēju sadarbību.

1.9.4 Biežāk sastopamās problēmas

1.9.4.1 Funkcionālās prasības nav realizējamas bez neadekvātas piepūles

Veicot biznesa analīzi un sastādot tehnisko specifikāciju, tipiska kļūda ir neizpildāmu vai ārkārtīgi grūti izpildāmu scenāriju definēšana. Diemžēl, parasti šis fakts tiek konstatēts tikai iepirkuma procesā vai pat tikai līguma izpildes laikā, kad faktiski nav iespējams veikt adekvātas koriģējošās darbības. Arī normatīvajos aktos ietvertās prasības ne vienmēr ir formalizējamas līdz izpildāmam algoritmam, tādēļ jebkuras informācijas sistēmas izstrādes gadījumā jāņem vērā ar iespējamām izmaiņām procesos vai iestādes darbību reglamentējošos normatīvajos aktos.

Rekomendācijas:

- *Lai izvairītos no šādām situācijām, iespējams organizēt sistēmas darbības koncepcijas vai tehniskās specifikācijas iepriekšēju apspriešanu, ļaujot potenciālajiem piegādātājiem izteikt savu viedokli par tehniskās specifikācijas prasību realizējamību. Šāda sadarbības forma – dokumentācijas publiska apspriešana līdz šim nav plaši praktizēta, piemērs ir VSMTVA, kura publicēja savā tīmekļa vietnē e-veselības kartes, veselības nozares integrācijas platformas un e-veselības informācijas sistēmu koncepcijas, pēc kā sekoja to publiska apspriešana. Šādu apspriešanu nevar apstrīdēt kā informācijas izplatīšanas noteikumu pārkāpšanu, ja tā tiek organizēta publiski un visiem ieinteresētajiem piegādātājiem ir vienādas iespējas piekļūt dokumentiem un izteikt viedokli. Šādas iepriekšējās apspriešanas iespējams organizēt, izmantojot LIKTA un LATA iespējas;*
- *Ieinteresēto piegādātāju sanāksme, kuras ietvaros Pasūtītājs un ieinteresētie piegādātāji vienojas par vienotu izpratni par prasībām. Lai nebūtu jāpagarina piedāvājumu iesniegšanas termiņš, šādu sanākumi vēlams izziņot, kamēr nav pagājusi puse no piedāvājumu iesniegšanas termiņa. Tomēr jāņem vērā, ka šādā gadījumā izmaiņas iepirkuma dokumentācijā nedrīkst būt būtiskas, pretējā gadījumā iepirkums jāizbeidz bez rezultāta un jāsludina jauns iepirkums.*

1.9.4.2 Precīza novērtējuma pieprasīšana nestabilām prasībām

Tehniskajās specifikācijās, kuras satur funkcionālās un darbības prasības, parasti pieprasa precīzu prasību realizācijas piedāvājumu, kā arī precīzu finanšu piedāvājumu. Gadījumā, ja prasības ir precīzas un detalizētas, šāda piedāvājuma sagatavošana ir pamatota un objektīva, bet attiecībā uz prasībām, kuras „tiks definētas vēlāk”, „jāprecizē analīzes fāzē”, „tiks noskaidrotas, atkarībā no.....” prasīt no piegādātāja sniegt precīzu prasības realizācijas piedāvājumu vai precīzi noformulēt prasības realizācijas izmaksas nav nekāda iemesla, jo to vienkārši nav iespējams izdarīt.

Rekomendācijas:

- *Iespējamais rīcībās variants šādā gadījumā ir definēt šīs prasības kā nedefinētas vai laika (time-material) prasības, vienlaikus paredzot rezervi izmaiņu pieprasījumu un šādu, iepriekš precīzi nedefinētu darbu izpildei. Šajā gadījumā ir nepieciešama objektīva darbietilpības novērtēšanas metodika, jo pretējā gadījumā pasūtītājs var saņemt pārmetumus no kontrolējošām iestādēm par to, ka konkrētu darbu izpildes novērtējums atstāts tikai piegādātāja ziņā. Plānojot izmaiņu pieprasījumu apjomu, jāņem vērā, ka ISACA metodika norāda, ka iespējamās finansējuma un izpildes laika novirzes IT projektos parasti sasniedz 25% no sākotnēji plānotā budžeta un laika. Šādu pieeju nerekomendējam izmantot projektos, kuri tiek finansēti no ERAF līdzekļiem, jo 2012.gada 09.februārī izsludinātajos 10.01.2012. MK noteikumos Nr.51 "Grozījumi Ministru kabineta 2010.gada 10.augusta noteikumos Nr.766 "Noteikumi par darbības programmas "Infrastruktūra un pakalpojumi" papildinājuma 3.2.2.1.1.apakšaktivitātes "Informācijas sistēmu un elektronisko pakalpojumu attīstība" projektu iesniegumu atlases otro kārtu" un 10.01.2012. MK noteikumos Nr.52 "Grozījumi Ministru kabineta 2008.gada 21.jūlija noteikumos Nr.576 "Noteikumi par darbības programmas "Infrastruktūra un pakalpojumi" papildinājuma 3.2.2.1.1.apakšaktivitātes "Informācijas sistēmu un elektronisko pakalpojumu attīstība" projektu iesniegumu atlases pirmo kārtu" 10.punktā ir noteikts izteikt šo noteikumu 23.¹ punktu sekojošā redakcijā: „Pakalpojumu izmaksas, kuru samaksu veic, piemērojot cilvēkstundas likmi, nepārsniedz piecus procentus no projekta kopējām tiešajām attiecināmajām izmaksām.” Pagaidām nav skaidrs, vai šis noteikums tiks attiecināts arī uz izmaksām, kuras aprēķinātas, piemērojot pretendenta iesniegto darbietilpības aprēķina metodiku un speciālista stundas (dienas) likmi, tādēļ līdz stabilai šīs tiesību normas interpretācijai ERAF finansētos projektos no šādām prasībām vajadzētu izvairīties;*
- *Pieprasīt iteratīvu darbu izpildes metodiku, iespēju robežās definēt nestabilās prasības no funkcionālā viedokļa, prasīt atsevišķu šādu prasību realizācijas piedāvājumu norādīšanu finanšu piedāvājumā, paredzot iespēju no to pasūtīšanas atteikties;*
- *Nekādā gadījumā nejaukt precīzi definēto prasību realizācijas finanšu piedāvājumu ar nedefinētu prasību realizācijas finanšu piedāvājumu.*

1.9.4.3 7x24, 99,9%

Šī ir viena no klasiskajām kļūdām, definējot darbības prasības. Lai izpildītu šādas prasības, informācijas sistēmu tehniskajai infrastruktūrai ir jābūt aktīvā klāstera režīmā, tātad, vismaz divi neatkarīgi serveri, divi programmatūras komplekti, kuri, turklāt, izvietoti ģeogrāfiski nodalītās vietās, lai nebūtu iespējams vienlaicīgs vides apstākļu apdraudējums (piemēram, ugunsgrēks, elektropadeves traucējumi), kā arī programmatūras risinājums, kurš ļauj uzstādīt programmatūras papildinājumus un jauninājumus, nepārtraucot sistēmas darbu. Nevar noliegt, ka virknē gadījumu šādas prasības ir adekvātas un pamatotas, piemēram, banku transakciju sistēmās, kritiskās valsts informācijas sistēmās, kuras drošības apdraudējuma gadījumā valsts un sabiedrības drošības funkciju izpildei nepieciešamās informācijas aprīte var tikt pakļauta riskam⁶, sistēmās, kuru nepieejamības gadījumā var tikt nodarīts būtisks kaitējums valsts vai privātpersonu likumīgajām interesēm, bet ir grūti atrast pamatojumu šādām prasībām, ja runa ir par iestādes mājaslapu vai darbplūsmu atbalsta sistēmu, ar kuru ārpus darba laika neviens nestrādā.

Pasūtītājam jāņem vērā, ka ir iespējams ne tikai maksimālās pieejamības risinājums, bet arī zemākas pieejamības risinājumi, kuri parasti, neekstremālās situācijās, nodrošina tādu pašu

⁶ Kritiskas valsts informācijas sistēmas definīcija tika izslēgta no valsts informācijas sistēmu likuma ar likuma grozījumiem, kuri pieņemti 2011.gada 09.jūnijā

pieejamību, piemēram, nosakot pieejamību darba laikā, pasīvā klāstera režīmu, kad sistēmas darbība tiek atjaunota uz rezerves iekārtas pēc neilga pārtraukuma vai no testa vides un citi risinājumi.

Rekomendācijas:

- *Lai novērtētu nepieciešamo sistēmas pieejamību, pasūtītājam vispirms jāveic risku novērtējums un jānosaka, kāds kaitējums var rasties pasūtītājam un trešajām personām, ņemot vērā mantiski novērtējamu kaitējumu un kaitējumu dzīvībai vai veselībai. Ja informācijas sistēma satur valsts vai sabiedrības drošībai svarīgu informāciju, tā jāizstrādā, ņemot vērā Ministru kabineta 2009.gada 05.decembra noteikumus Nr. 1445 „Kritisku valsts informācijas sistēmu un valsts informācijas sistēmu savietotāju aizsardzības prasības”.*
- *Katrai informācijas sistēmai jānosaka minimālās prasības sistēmas pieejamības laikam (7x24 vai darba dienās, daba laikā, pieļaujamie „servisa logi” jeb plānotās dīkstāves)*
- *Jānosaka pieļaujama maksimālā dīkstāves laiks. Ja sistēmai jānodrošina nepārtraukta darbība, jāprasa visu sistēmas komponentu dublēšana, serveru slēgums aktīvā klastera režīmā, visu barošanas elementu dublēšana. Ja pieļaujama sistēmas dīkstāves laiks ir viena stunda, klastera risinājums var būt pasīvais klasteris, kurā darbība tiek atjaunota uz rezerves servera gadījumā, ja pamatserveris izgājis no ierindas, darbības atjaunošanas laikā sistēma nebūs pieejama, savukārt, ja pieļaujama dīkstāves laiks ir viena darba diena vai vairāk, serveru dublēšana nav nepieciešama.*
- *Jānosaka pieļaujama sistēmas atbildes laiks lietotāja pieprasījumam (tas ietekmē sistēmas tehnisko arhitektūru)*

Jāņem vērā, ka katrs nākamais pieprasītais drošības un pieejamības līmenis palielina sistēmas izmaksas, līdz ar to prasības ir jāsamēro ar reālajām sistēmas darbības vajadzībām.

1.9.4.4 Neprecīzas veiktspējas prasības

Bieži sastopama kļūda tehniskajās specifikācijās ir veiktspējas prasību nedefinēšana vai neprecīza definēšana. Nedefinējot prasības sistēmas veiktspējai, Pasūtītājs pieļauj risku, ka piegādātā sistēma strādās lēni vai nespēs apstrādāt nepieciešamo datu apjomu vai nodrošināt nepieciešamo vienlaicīgo lietotāju piekļuvi. Savukārt pārmērīgas veiktspējas prasības var nepamatoti sadārdzināt sistēmas izmaksas.

Rekomendācijas:

- *Jāprognozē vienlaicīgais sistēmas lietotāju skaits, aprēķinus bāzējot uz maksimālo iespējamo lietotāju skaitu (piemēram, elektroniskajam pakalpojumam „Pieteikšanās studijām augstskolās” lietotāju aktivitāte ir tikai uzņemšanas periodā, bet šajā laikā tā dienā var sasniegt ļoti augstus rādītājus);*
- *Iespēju robežās jādefinē apstrādājamo datu apjoms (piemēram, VID elektroniskās deklarēšanās sistēmai jāspēj apstrādāt visu nodokļu maksātāju iesniegtās atskaites un pārskati, ņemot vērā to, ka lielākā daļa šādu pārskatu tiek iesniegti vienlaicīgi);*
- *Definējot prasības sistēmas atbildes laikam, šīs prasības nepieciešams definēt konkrēti, iespēju robežās ar izmērāmiem kritērijiem – piemēram, ievadformas līdz 10 laukiem atvēršanas laiks nedrīkst būt lielāks par 2 sekundēm, nepieciešamais laiks autentifikācijas formas atvēršanai nedrīkst būt ilgāks par 5 sekundēm utt.*
- *Nekādā gadījumā nevajadzētu izvairīties no prasības brīvi izvēlētu atskaišu attēlošanas laikam, jo tas principā nav definējams.*
- *Jānosaka, kādā veidā un uz kāda sistēmas mezgla tiek mērīts atbildes laiks, jo mērīt atbildes laiku uz tīmeklī bāzētas sistēmas klienta darbstacijas nebūs objektīvi, šādi mērījumi būs apstrīdami.*

1.9.4.5 *Nepamatota tīmekļa risinājumu pieprasīšana*

Gadījumā, ja sistēmu paredzēts darbināt iekštīklā, nav pamata prasīt sistēmas darbību tīmekļa pārlūkprogrammā, jo šādā gadījumā pazeminās sistēmas kopējā veiktspēja. Līdz ar to prasīt sistēmas izstrādi tīmeklī bāzētā arhitektūrā, ir pieļaujams tikai gadījumā, ja sistēmu paredzēts darbināt, izmantojot attālinātus tīmekļa klientus.

1.9.4.6 *Nekorektas atsauces uz standartiem*

Informācijas tehnoloģiju jomā darbojas virkne standartu, no kuriem liela daļa ir apstiprināta un adaptēta Latvijā. Bieži pasūtītāji iekļauj līgumos vispārīgu atsauci uz standartiem, pirms tam nepārliedzinoties par šo standartu piemērojamību, piemēram, viens no populārākajiem ir standarts LVS 68:1996 „Programmatūras prasību specifikācijas ceļvedis”, bet šis standarts nav paredzēts jau izstrādāta programmatūras produkta papildināšanai vai ātrās prototipēšanas pieejai (standarta daļa 1.1. „Darbības sfēra”). Bez tam jāņem vērā, ka pilnībā visu uz programmatūras izstrādi attiecināmo standartu vienlaicīga pielietošana praktiski nav iespējama tādēļ, ka tas rada lielas izmaksas tieši dokumentācijas izstrādei un saskaņošanai, bez tam, jāņem vērā, ka standarti ir jāiegādājas SIA “Standartizācijas, akreditācijas un metroloģijas centrs”, tādēļ Pasūtītājam, pirms pieprasa konkrētu standartu izpildi, jāpārliedzina, vai viņa rīcībā ir šo standartu oficiālais teksts.

Vēl viena problēma ir saistīta ar PIL 17.panta ceturtās daļas 1.punkta (Sabiedrisko pakalpojumu sniedzēju iepirkuma likuma 20.panta ceturtās daļas 1.punkta) prasību „Katrā atsaucē (uz standartu) iekļauj vārdus „vai ekvivalents””. Pasūtītājam var rasties problēma atbildēt uz jautājumu „Lūdzu, paskaidrojiet, kas ir ekvivalents standarts LVS 68:1996?”

Jāņem vērā, ka ir dažādi standarti – vispārējie standarti, piemēram, LVS 27001, un precīzas tehniskās specifikācijas (piemēram, ISO/TS 19139:2007, Geographic information -- Metadata -- XML schema implementation). Arī precīzu tehnisko specifikāciju gadījumā ir jāpievieno vārds „vai ekvivalents”, tomēr šajā gadījumā ekvivalences kritēriju definēšana varētu būt apgrūtināta.

Rekomendācija:

- *Tehniskajā specifikācijā nepieciešams atsaukties uz konkrētiem standartiem, norādot „vai ekvivalents”, iespējams, precizējot to tvērumu (šādā gadījumā tas vienlaicīgi ir ekvivalences noteikšanas kritērijs;*
- *Iespējams norādīt atsauci uz konkrētu standartu (pievienojot vārdus „vai ekvivalents”), par konkrētu tā izmantošanas kārtību vienojoties darbu plānošanas periodā.*
- *Jāpārbauda, vai konkrēta standarta piemērošana neizriet no ārējā normatīvā akta: piemēram, ISO/TS 19139:2007 izmantošana izriet no Metadatu regulas (EK Nr. 1205/2008 (2008. gada 3. decembris) par Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvas 2007/2/EK īstenošanu attiecībā uz metadatiem. Šādā gadījumā tehniskajā specifikācijā jāiekļauj atsauce uz šo regulu.*
- *Skaidrojot ekvivalenci, jāņem vērā, ka ikvienam Latvijas valsts standartam ir analogs EN ISO standarts, kuram, savukārt, iespējami citi ekvivalenti standarti.*

1.9.4.7 *Nekorektas akceptēšanas procedūras*

Galvenās problēmas, kuras saistās ar pieņemšanas (akceptēšanas) procedūrām ir:

- *Nesamērīgi īss akceptēšanas periods vai vispār nedefinēta akceptēšanas procedūra, kā rezultātā pasūtītājam nav laika iepazīties ar nodevumu un tiek pieņemts faktiski nesaskaņots nodevums. Ja pielietota „ūdenskrituma” metode, tad pieņemot neprecīzus sākotnējos dokumentus, projekts faktiski ir lemts neveiksmei. Iteratīvās metodes gadījumā nekorektu sākotnējo prototipu apstiprināšana var radīt nesamērīgu darba apjoma pieaugumu, kas tāpat apdraud projektu.*
- *Nesamērīgi gara akceptēšanas procedūra. Piemēram, paredzot projektā, kurā ir 9*

mēnešu izpildes termiņš, dokumentu caurskati trīs iterācijās, kopā 30 darba dienas un akcepttestēšanu divās iterācijās, kopā 40 darba dienas, saskaņošanas procedūras aizņem 35% no projekta kopējā laika (tas ir gadījumā, ja jāsaskaņo tikai PPS). Protams, apjomīgu dokumentu gadījumā nevar paredzēt to izskatīšanu vienā vai divās darba dienās, tomēr nepieciešams samērot akceptēšanas termiņus ar projekta kopējiem termiņiem un izstrādājamās sistēmas sarežģītību.

- Nebeidzama saskaņošanas procedūra. Plānojot jebkura produkta izstrādi, ir jāparedz brīdis, kad prasības tiek nostiprinātas, respektīvi, nav pieļaujama jaunu prasību ieviešana. Pretējā gadījumā projekts zaudē laika dimensiju un kļūst par bezgalīgu (un bezjēdzīgu) procesu, jo, fiksējot vienas kārtas prasības un tās realizējot, nākamās kārtas prasības būs daudz precīzāk un reālāk definējamas, nekā cenšoties „uz papīra” uzzīmēt ideālu sistēmu.

Rekomendācija:

Lai izvairītos no augstāk norādītajiem riskiem, rekomendējam dokumentācijas apstiprināšanai paredzēt procedūru, kurā:

- *Pirmā dokumenta izskatīšana ir X dienas, šajā izskatīšanas stadijā ir pieļaujami komentāri par visu tekstu;*
- *Nākamā dokumenta izskatīšana ir X/2 dienas, šajā izskatīšanas stadijā ir pieļaujami komentāri par visu tekstu, ja vien tie nav pretrunā ar iepriekšējiem;*
- *Pēdējā dokumenta izskatīšana ir X/3 dienas, šajā un nākamajās (ja nepieciešams) izskatīšanas stadijās pieļaujami komentāri tikai par iepriekšējo komentāru iestrādi vai to dokumenta daļu, kuru ietekmējis iestrādātais komentārs.*

Nosakot izskatīšanas termiņu, jāvadās no projekta apjoma (kas tieši ietekmēs izvērtējamā dokumenta apjomu). Ja projekta apjoms nepārsniedz 100`000 LVL, pirmās izskatīšanas termiņam nevajadzētu pārsniegt 5-6 darba dienas. Augot projekta apjomam un sarežģītībai, šie termiņi palielināmi, tomēr pirmajai izskatīšanai nevajadzētu pārsniegt divas nedēļas.

Attiecībā uz programmatūras testēšanu rekomendējam pieprasīt Piegādātāja veiktu ražotāja testēšanu (t.i., pasūtītājam nav jāveic sākotnējie testi, akcepttestam iesniedzams produkts, kurš pēc piegādātāja domām, ir stabils). Katrai testēšanas iterācijai nevajadzētu pārsniegt 15 darba dienas (10 dienas funkcionāliem testiem, 5 dienas drošības un veiktspējas testiem). Gadījumā, ja tiek ieviesti esošas sistēmas papildinājumi, noteikti veicama reversā (regresijas) testēšana, lai izvairītos no esošās funkcionalitātes bojāšanas.

1.10 Tehniskās specifikācijas ar „valējām” prasībām

Šādas tehniskās specifikācijas ir raksturīgas esošas sistēmas uzturēšanas iepirkumiem. Piemērs varētu būt „Sistēmas kļūdu labošana”, „Sistēmas funkcionalitātes papildināšana, atbilstoši normatīvo aktu izmaiņām”, „Konkrētas prasības realizācija tiks saskaņota analīzes fāzē” un citas līdzīgas prasības.

Šādiem iepirkumiem NEDRĪKST pieprasīt iesniegt finanšu piedāvājumu ar fiksētu cenu, jo darbu apjoms nav objektīvi nosakāms, vienīgais iespējamais variants šeit ir līgumi par darba laiku un vienošanās par darbietilpības vērtēšanas metodiku.

Rekomendācija:

- *Maksimāli precīzi definēt prasības, lai tās būtu izmērāmas;*
- *Noteikt apmaksas kārtību par nostrādātu laiku, paredzot darba laika uzskaites kārtību.*
- *Finanšu piedāvājumā norādīt maksimālo cilvēkdienu/ cilvēkstundu apjomu, pret kuru pretendentiem jānorāda kopējā maksimālā līguma summa.*

Iepirkuma metodes izvēle

1.11 Iespējamie risinājumi

	Atklāts konkurss	Slēgts konkurss	Sarunu procedūra ar uzaicinājumu	Sarunu procedūra bez uzaicinājuma	EIS
Jaunas sistēmas iepirkums	Optimāls	Iespējams [1]	Iespējams [2]	Nē	Nē
Kombinēts iepirkums (ārpakalpojums)	Optimāls	Iespējams [1]	Iespējams [2]	Nē	Nē
Kombinēts iepirkums (tehnika un programmatūra)	Optimāls	Iespējams [1]	Iespējams [2]		Nē
Pasūtītāja vajadzībām speciāli izstrādātas sistēmas pielāgojumi vai uzturēšana [3]	Iespējams	Optimāls	Nē	Nē	Nē
Ar autortiesībām aizsargātas sistēmas pielāgojumi	Iespējams [3]	Iespējams [1]	Nē	Optimāls	Nē
Standarta programmatūras licenču iepirkums	Iespējams [4]	Nē	Nē	Optimāls [5]	Optimāls [6]
Licenču uzturēšanas iepirkums	Iespējams [4]	Nē	Nē	Optimāls [5]	Optimāls [6]

Piezīmes:

1 – Slēgts konkurss ir optimāls risinājums gadījumā, ja tehniskā specifikācija satur informāciju, kura nav publiska (piemēram, informāciju par esošas sistēmas aizsardzības metodēm, informāciju, kura klasificēta kā dienesta vajadzībām). Šādā gadījumā tehniskās specifikācijas tiek izsniegtas tikai atlasītajiem pretendentiem, līdz ar to samazinās nesankcionētas informācijas izplatības risks. Slēgta konkursa priekšrocība ir zemāks administratīvais slogs – atlasē dokumentu sagatavošana parasti ir mazāk darbietilpīga, kā tehniskā piedāvājuma sagatavošana, līdz ar to gadījumā, ja pretendents nekvalificējas tālākai dalībai iepirkumā, atkrīt lieks darbs, gatavojot tehnisko piedāvājumu. Jāņem vērā, ka dažādu neuzmanības kļūdu vai nepareizas prasību izpratnes dēļ aptuveni 25% piedāvājumu tiek izslēgti tieši atlasē procedūrā. Tādējādi pretendenti var samazināt izdevumus piedāvājumu sagatavošanas procesā.

2 – Sarunu procedūru, publicējot paziņojumu par līgumu (PIL 62.panta pirmās daļas 2.punkts⁷) var piemērot, ja pakalpojumu raksturs neļauj pietiekami precīzi paredzēt līguma izpildei nepieciešamās prasības. Šāda situācija var rasties, ja ir definētas tikai biznesa prasības, atstājot to tehnisko realizāciju piegādātāja ziņā. Lai Pasūtītājs varētu maksimāli efektīvi izmantot sarunu procedūras priekšrocības, vēlams sarunas organizēt vairākās kārtās (iespējams, pirmajā kārtā pat neprasot

⁷ Sabiedrisko pakalpojumu sniedzēju iepirkumu likumā nav identificēti specifiski sarunu procedūras piemērošanas priekšnoteikumi

finanšu piedāvājumu)

3 – Gadījumā, ja iepirkums tiek rīkots ERAF finansētos projektos, kā arī gadījumos, ja pielāgojumu izstrāde nepieciešama sadarbības nodrošināšanai un tas ir paredzēts licences līgumā.

4 – Atklāts konkurss rīkojams, ja standarta programmatūrai ir vairāki izplatītāji, kā arī gadījumā, ja iepirkums tiek rīkots ERAF finansētos projektos (šajā gadījumā gan ir iespējams iesniegums IUB par konkurences ierobežošanu)

5 – Gadījumā, ja standarta programmatūrai ir viens pilnvarots izplatītājs, šī faktiski ir vienīgā pieļaujamā metode, tomēr ERAF finansētos projektos šāda iepirkuma rezultātā radušās izmaksas nebūs attiecināmas.

6 – Gadījumā, ja konkrētās programmatūras licences ir iekļautas EIS (elektroniskā iepirkumu sistēmā), tās obligāti jāiegādājas EISā, ja vien pasūtītājs nevar tās iegādāties lētāk.

1.12 Atklāts konkurss

Atklāts konkurss ir iepirkuma pamatmetode, kura nodrošina vislielāko atklātību, tajā pašā laikā šajā iepirkuma metodē nav iespējams labot kļūdas vai neprecizitātes, kuras radušās nepareizas vai neviennozīmīgas iepirkuma priekšmeta izpratnes dēļ. Tāpat Pasūtītājs ir ierobežots iepirkuma priekšmeta izmaiņu veikšanā, jo būtisku izmaiņu gadījumā iepirkums ir jāizbeidz, tāpat arī iepirkuma priekšmeta samazināšana gadījumā, ja pretendentu piedāvājumi pārsniedz pasūtītāja finanšu iespējas, ir ierobežota un ļoti precīzi jāatrunā iepirkuma dokumentācijā.

1.13 Slēgts konkurss

Pretēji vārdam „slēgts”, kurš semantiski norāda uz ierobežojumiem, šī iepirkuma procedūra principā neatšķiras no atklāta konkursa, vienīgās atšķirības ir tas, ka piedāvājumus iesniegt tiek uzaicināti tikai tie pretendenti, kuri atlasīti atlases kārtā. Slēgtā konkursā tehniskā specifikācija tiek izsniegta tikai tiem pretendentiem, kuri uzaicināti iesniegt piedāvājumus un tas ir galvenais iemesls, kādēļ pret šādas procedūras piemērošanu ir iebildumi:

- Nav iespējams pārliecināties par atlases prasību samērību ar iepirkuma priekšmetu;
- Iespējama situācija, kurā piegādātājs nevar novērtēt, vai tehniskajā specifikācijā norādītais iepirkuma priekšmets piegādātāju interesē;
- Pastāv risks, ka tehniskā specifikācija vai vērtēšanas prasības tiek piemērotas konkrētam pretendentam.

Rekomendācijas:

- *Kaut arī tehniskā specifikācija un pretendentu vērtēšanas kritēriji nav obligāti jāizsniedz visiem interesentiem, to rekomendējam pievienot kandidātu atlases nolikumam, tādējādi nodrošinot kandidātiem pilnīgu informāciju par iepirkuma priekšmetu un vērtēšanas kritērijiem, līdz ar to kļiedējot bažas par necaurspīdīgu iepirkuma procedūru*
- *Pirms slēgta konkursa atlases kārtas ar ieinteresētājiem piegādātājiem iespējams rīkot tehniskās specifikācijas publisku apspriešanu (skat.3.3.4.1.)*

1.14 Sarunu procedūra ar paziņojuma publicēšanu (Publisko iepirkumu likuma 62.pants)

Pretēji vispārējai negatīvai nostājai pret sarunu procedūrām, šāda procedūra ir ļoti elastīga un efektīva. Sarunu procedūru IT iepirkumos var piemērot sekojošos gadījumos:

1.14.1 Iesniegti neatbilstoši piedāvājumi (62.panta pirmās daļas 1.punkts)

Atbilstoši PIL 62.panta pirmās daļas 1.punktam sarunu procedūru var organizēt, ja atklātā vai slēgtā konkursā:

- iesniegti tehniskajai specifikācijai neatbilstoši piedāvājumi;
- kandidāti vai pretendenti neatbilst izvirzītajām kvalifikācijas prasībām.

Papildus nosacījums šādai sarunu procedūrai ir tas, ka iepirkuma līguma noteikumi būtiski neatšķiras no iepriekš izsludinātajā attiecīgajā iepirkuma procedūrā paredzētajām līguma izpildei nepieciešamajām prasībām.

Gadījumā, ja pretendenti neatbilst kvalifikācijas prasībām, šī panta izmantošana ir diskutējama, jo pēc būtības ir jāmaina atlases prasības un jāizsludina jauna kandidātu atlase. Līdz ar to jāsecina, ka sarunu procedūra varētu tikt piemērota, ja pretendenti sākotnējā procedūrā nebūs iesnieguši prasītos atlases dokumentus, nevis pēc būtības neatbildīs sākotnēji noteiktajām kvalifikācijas prasībām.

Gadījumā, ja iesniegti neatbilstoši piedāvājumi, pasūtītājs var nublicēt paziņojumu par līgumu, ja tas uzaicina uz sarunām tikai tos pretendētus, kuri iepriekš izsludinātajā procedūrā nav izslēgti saskaņā ar PIL 39.panta noteikumiem un atbilst atlases prasībām. Šādā veidā ir iespējams novērst trūkumus iesniegtajos piedāvājumos un nebūtiskas iepirkuma dokumentācijas nepilnības, it īpaši gadījumā, ja tas ir bijis par iemeslu nepareizai tehniskās specifikācijas izpratnei, tomēr jebkurā gadījumā ir jāizvērtē, kas ir būtiska, kas – nebūtiska atšķirība.

Jāņem vērā, ka iepirkuma komisijas lēmumam iepriekšējā procedūrā ir jābūt par iepirkuma procedūras izbeigšanu atbilstoši PIL 38.panta pirmajai un trešajai daļai, jo, ja iepirkuma procedūra ir pārtraukta atbilstoši PIL 38.panta otrajai daļai, sarunu procedūra atbilstoši PIL 62.panta pirmās daļas 1.punktam nav piemērojama.

1.14.2 Pakalpojuma raksturs neļauj pietiekami precīzi paredzēt līguma izpildei nepieciešamās prasības (62.panta 1.daļas 2.punkts)

Šis sarunu procedūras pamatojums atbilst gadījumiem, kad pasūtītājs tikai definējis augsta līmeņa biznesa prasības un to realizācija iespējama dažādos veidos, tomēr ir nepieciešama speciālistu līdzdalība iepirkuma priekšmeta precizēšanā.

Lai piemērotu šādu sarunu procedūru, jābūt sekojošiem priekšnoteikumiem:

- Iepirkuma priekšmets ir intelektuālie pakalpojumi (tajā skaitā sistēmas projektēšana);
- Pakalpojumu raksturs neļauj pietiekami precīzi paredzēt līguma izpildei nepieciešamās prasības, un tādēļ nav iespējams izvēlēties atbilstošāko piedāvājumu atklātā vai slēgtā konkursā.

Sarunu procedūra ar šo pamatojumu nav izmantojama gadījumā, ja iepirkuma priekšmets ir precīzi definēts vai arī izstrādājamās sistēmas projektējums ir veikts un pretendentam tikai jānovērtē programmatūras izstrādes izmaksas. Abos šajos gadījumos iepirkuma metode būs konkurss.

Sarunu procedūras neatņemams elements ir sarunu organizēšana, lai precizētu iepirkuma priekšmetu.

Rekomendācijas:

- *Tā kā galvenais iebildumu cēlonis pret sarunu procedūras izvēli ir tās iespējamā necaurspīdība, rekomendējam izmantot 4.3.punktā norādītās pretendentu informēšanas iespējas;*
- *Tehnisko piedāvājumu iesniegšanas pirmajā kārtā rekomendējam pretendentiem lūgt iesniegt piedāvājumus iepirkuma priekšmeta precizēšanai, norādot piedāvāto formulējumu un tā pamatojumu. Iespējams, šajā stadijā nav mērķtiecīgi prasīt iesniegt finanšu piedāvājumus.*
- *Pēc pretendentu priekšlikumu apkopošanas un, nepieciešamības gadījumā, izskaidrošanas, iepirkuma komisijai jāapkopo piedāvātie precizējumi un sarunās tie jāapspriež ar pretendentiem. Pēc tehniskās specifikācijas precizēšanas tā jāizsniedz pretendentiem un jāprasa iesniegt tehnisko piedāvājumu un finanšu piedāvājumu.*

1.15 Sarunu procedūra bez uzaicinājuma publicēšanas (PIL 63.pants⁸)

1.15.1 iepriekš izsludinātam atklātam, slēgtam konkursam nav iesniegti piedāvājumi vai pieteikumi kandidātu atlasei (63.panta 1.daļas 1.punkts)

Praksē šādi gadījumi nav izplatīti, līdz ar to ir grūti apspriest šāda veida iepirkumu. Arī šajā gadījumā pasūtītājs nav tiesīgs būtiski mainīt paredzētās līguma izpildei nepieciešamās prasības. Tomēr ierobežojums mainīt izvirzītas prasības norāda, ka situācijā, kurā piedāvājumi vai pieteikumi nav iesniegti pārāk augstu prasību dēļ, sarunu procedūru piemērot nav jēgas, jāveic grozījumi procedūrā un jāizsludina jauns iepirkums.

1.15.2 Sarunu procedūra, pamatojoties uz izņēmuma tiesībām (63.panta 1.daļas 2.punkts⁹)

Šis ir visizplatītākais sarunu procedūras, npublicējot paziņojumu par iepirkumu, veids. Šādā gadījumā nepieciešami sekojoši priekšnoteikumi:

- Pasūtītāja rīcībā esošai, ar autora mantiskajām tiesībām aizsargātai programmatūrai ir nepieciešami papildinājumi;
- Papildinājumiem ir jābūt ekonomiski pamatotiem, t.i., plānotās izmaksas nedrīkst būt samērojamas ar jaunas programmatūras izstrādes izmaksām;
- Nepieciešamie pakalpojumi neietilpst sākotnējā licences apjomā (piemēram, ja licence atļauj darbināt programmatūru sadarbībā ar citām pasūtītāja informācijas sistēmām, sarunu procedūra nav piemērojama, jo saskaņā ar autortiesību likuma 30.pantu, programmatūras izmaiņas sadarbības nodrošināšanai var veikt persona, kura iegādājusies licenci;
- Ar autortiesībām aizsargātās programmatūras papildinājumus (pielāgojumus) var veikt tikai viens konkrēts komersants (piemēram, veikt MS SQL vai Oracle datu bāzu pielāgojumus klienta vajadzībām var daudzi komersanti, līdz ar to sarunu procedūra nav piemērojama.

Lai veiktu sarunu procedūru saskaņā ar šo pantu, nepieciešams sagatavot un iesniegt IUB sarunu procedūras pamatojumu.

Rekomendācijas:

- *Sarunu procedūras pamatojumā nepieciešams norādīt uz pierādījumiem, ka komersants, ar kuru paredzēts slēgt līgumu, ir autortiesību subjekts vai autortiesību subjekta vienīgais pilnvarotais pārstāvis Latvijā. Norādei uz autortiesībām jābūt ietvertai vai nu sākotnējā iepirkuma līgumā, vai tā jāpierāda ar publisku pieejamu informāciju vai programmatūras ražotāja izsniegtu apliecinājumu;*
- *Jānorāda nepieciešamo papildinājumu apraksts, kā arī pamatojums, kādēļ mērķi nevar sasniegt citiem līdzekļiem (Skat. Autortiesību likuma 29.un 30.pantu);*
- *Vēlams sniegt iespējamo alternatīvu izvērtējumu (piemēram, jaunas programmatūras izstrāde, ar kuru aizvieto jama papildināmā programmatūra).*

1.15.3 Ārkārtas apstākļi (63.panta 1.daļas 3.punkts¹⁰)

Pasūtītājs ir tiesīgs rīkot sarunu procedūru, npublicējot paziņojumu par līgumu gadījumā, ja neparedzamu ārkārtas apstākļu rezultātā objektīvi radusies situācija, kurā steidzamības dēļ nav iespējams piemērot atklātu vai slēgtu konkursu vai sarunu procedūru, publicējot paziņojumu par līgumu. Minētie ārkārtas apstākļi nedrīkst būt atkarīgi no Pasūtītāja darbības vai bezdarbības.

Ārkārtas apstākļi nav nesavlaicīgi izsludināts iepirkums vai iesniegumi, kuru dēļ aizkavējusies iepirkuma līguma noslēgšana. Izņēmums varētu būt situācija, kurā nav iespējams noslēgt līgumu par

⁸ Sabiedrisko pakalpojumu sniedzēju iepirkumu likuma 11.panta trešā daļa

⁹ Sabiedrisko pakalpojumu sniedzēju iepirkumu likuma 11.panta trešā daļas 3.punkts

¹⁰ Sabiedrisko pakalpojumu sniedzēju iepirkumu likuma 11.panta trešās daļas 4.punkts

esošas sistēmas uzturēšanu vai esošas sistēmas uzturēšana pārtraukta komersanta vainas dēļ. Šādā gadījumā līgums, pamatojoties uz ārkārtas apstākļiem, slēdzams uz laiku, kāds nepieciešams, lai varētu veikt atklātu vai slēgtu konkursu vai sarunu procedūru, publicējot paziņojumu par līgumu.

1.15.4 Sarunu procedūra ar metu konkursa uzvarētājiem (63.panta 3.daļa)

Sarunu procedūra metu konkursa gadījumā ir nosacīts metu konkursa turpinājums, jo metu konkursa ietvaros tiek vērtētas skices vai piedāvātās konceptuālās idejas, bet ne precīzs to realizācijas piedāvājums. Sarunu procedūra rīkojama ar metu konkursa uzvarētāju vai uzvarētājiem (rekomendējams noteikt vairākus uzvarētājus, pretējā gadījumā, nepastāvot konkurencei, iespējama nesamērīgi augsta cena.

Sarunu procedūru šajā gadījumā rekomendējam organizēt līdzīgi, kā 4.4.2. nodaļā aprakstīto sarunu procedūru gadījumā, ja nav iespējams precīzi definēt iepirkuma priekšmetu.

1.15.5 Nepieciešami papildu pakalpojumi (63.panta 4.daļas 1.punkts¹¹)

Publisko iepirkumu likuma 63.panta ceturtā daļa paredz iespēju rīkot sarunu procedūru, ja nepieciešami papildu pakalpojumi, kuri sākotnēji netika iekļauti līgumā, bet kuri neparedzamu apstākļu dēļ kļuvuši nepieciešami noslēgtā līguma izpildei, ja izpildās šīs daļas 1.un 2.punktā norādītie nosacījumi. Sarunu procedūra ir piemērojama, ja:

- Papildu pakalpojumus pasūtītājs nevarēja iepriekš paredzēt un tie nav radušies pasūtītāja darbības rezultātā. Papildus pakalpojumu nepieciešamība var būt ārējo normatīvo aktu izmaiņas, kuru dēļ nepieciešams mainīt sistēmas funkcionalitāti, izmaiņas citās informācijas sistēmās, ar kurām sadarbojas izstrādājamā vai izstrādātā sistēma. Par neparedzamiem apstākļiem šī panta izpratnē nav atzīstamas neprecizitātes vai kļūdas, kuru dēļ nepieciešams atteikties no sākotnējā risinājuma, sadarbības nodrošināšana ar citām pasūtītāja informācijas sistēmām, kuras eksistēja iepirkuma izsludināšanas brīdī (tai bija jābūt paredzētai iepirkuma dokumentos).
- Papildu pakalpojumi ir nepieciešami esošā līguma izpildei. Lai izvērtētu šo jautājumu, jānovērtē, vai izstrādātā sistēma atbilstoši līguma nosacījumiem varēs darboties bez papildu pakalpojumu realizācijas.
- Kopējā papildu iepirkuma cena nepārsniedz 50% no sākotnējā līguma līgumcenas (neattiecas uz iepirkumiem atbilstoši SPSIL 11.panta trešās daļas 6.punktam). Jāņem vērā, ka šis ierobežojums ir kumulatīvs, respektīvi, ja ir pasūtītas vairākas izmaiņas, pamatojoties uz šo likuma pantu, kopējās izmaiņas nevar pārsniegt 50% no sākotnējās līgumcenas.
- Nepieciešamos papildus pakalpojumus sniedz iepriekš noslēgtā līguma izpildītājs;
- Papildu pakalpojumus nevar tehniski vai ekonomiski nodalīt no iepriekš noslēgtajā līgumā paredzētajiem pakalpojumiem, neradot ievērojamas grūtības pasūtītājam vai papildu pakalpojumi ir būtiski nepieciešami iepriekš noslēgtā līguma izpildei, kaut arī tos iespējams nodalīt no esošajā līgumā paredzētās pakalpojumu sniegšanas.

Rekomendējam šo sarunu procedūras pamatojumu pielietot sekojošos gadījumos.

- *Papildinājumu nepieciešamība identificēta pirms sistēmas pieņemšanas. Šādā gadījumā tikai sistēmas izstrādātājs var veikt papildinājumus, jo nav nofiksēta stabila sistēmas versija, uz kā bāzes cits komersants varētu veikt sistēmas izmaiņas;*
- *Par sistēmas uzturēšanu noslēgts līgums, kurš definē kvalitātes prasības vai sistēmas darbības nodrošināšana ir iepirkta kā ārpakalpojums. Šajā gadījumā esošais sistēmas uzturētājs nodrošina sistēmas darbību atbilstoši noteiktām kvalitātes prasībām, par kuru neievērošanu uzturētājam iestājas atbildība, līdz ar to sistēmas izmaiņu veikšanu nododot*

¹¹ Sabiedrisko pakalpojumu sniedzēju iepirkumu likuma 11.panta trešās daļas 6.punkts

trešajām personām, nav skaidri noteikta atbildības robeža un papildu pakalpojumus nevar ekonomiski nodalīt.

Atlases prasības

Atlases prasības ir viens no biežākajiem strīdu avotiem, tādēļ tām jāpiegriež īpaša vērība.

1.16 Atbilstība profesionālās darbības veikšanai.

Atbilstību profesionālās darbības veikšanai var pieprasīt, ja tās nepieciešamību nosaka normatīvie akti, respektīvi, tikai attiecībā uz reglamentētajām profesijām. IT nozarē tas var būt personas datu aizsardzības speciālists un informācijas drošības speciālists.

1.17 Prasības finansiālajam stāvoklim

1.17.1 Prasības finanšu apgrozījumam

Likumā „Par iepirkumu valsts vai pašvaldību vajadzībām” (bija spēkā līdz Publisko iepirkumu likuma spēkā stāšanās dienai) bija noteikts ierobežojums – prasības pret vidējo finanšu apgrozījumu nevar pārsniegt trīskāršu līgumcenas apjomu. PIL šis regulējums nav pārņemts. Nosakot nepieciešamā finanšu apgrozījuma apmēru, pasūtītājs ņem vērā PIL 37.panta otrajā daļā¹² noteikto, ka prasību apjomu un minimālo spēju līmeni nosaka samērīgi līguma priekšmetam. Tādējādi finanšu apgrozījuma apmērs nosakāms, ņemot vērā paredzamo līgumcenu, līguma darbības termiņu, pakalpojuma raksturu un sniegšanas kārtību vai piegāžu veikšanas kārtību, iespējamo pakalpojumu sniedzēju finanšu spējas un attiecīgi nozarē pastāvošo praksi. Līdz ar to jāņem vērā, ka ieinteresētais piegādātājs var apstrīdēt jebkuru prasību finanšu apgrozījumam. Gadījumos, ja iepirkuma līgums paredz liela apjoma darbu veikšanu īsā laikā, piemēram, pusgadā, prasītā līgumcenas un vidējā apgrozījuma attiecība var būt lielāka, savukārt ļoti lielu un ilgā laikā apgūstamu līgumu gadījumā samērīga būs prasība pēc līdzīga finanšu apgrozījuma. Jebkurā gadījumā pasūtītājam jāspēj pamatot prasības samērīgums, ņemot vērā tās izvirzīšanas mērķi.

Izvirzot prasības finanšu apgrozījumam, jāņem vērā, ka informāciju atbilstoši PIL 41.panta pirmās daļas 3.punktam drīkst prasīt ne vairāk kā par trīs pēdējiem gadiem. Bieži izplatīta prakse ir norādīt, ka ir jāiesniedz gada pārskats vai tā sastāvā ietilpstošā dokumenti par konkrētiem gadiem (piem.2009.; 2010.;2011), bet šādu pieeju nerekomendējam vairāku iemeslu dēļ:

- ne visiem uzņēmumiem saimnieciskais gads sakrīt ar kalendāro gadu;
- saskaņā ar Gada pārskata likumu pārskatu iesniegšanas periodi ir četri vai septiņi mēneši pēc pārskata perioda beigām, līdz ar to gada pārskats par iepriekšējo gadu uz piedāvājuma iesniegšanas brīdi var vēl nebūt sagatavots un apstiprināts iesniegšanai, līdz ar to iespējams, ka nolikumā ir izvirzīta diskriminējoša prasība.

Tāpat jāņem vērā, ka pastāv iespēja, ka piedāvājumu iesniedz uzņēmums, kurš dibināts vēlāk, vai privātpersona (ļoti formāls iemesls, bet ir bijuši arī šādi iesniegumi un no likuma viedokļa tie ir pamatoti), tādēļ rekomendējam prasību formulēt šādi: „*pēdējo trīs gadu laikā, par kuriem bija jāiesniedz gada pārskats vai ienākumu deklarācija, vidējais gada finanšu apgrozījums pārsniedz līgumcenu vismaz trīs reizes. Uzņēmumiem, kuri dibināti vēlāk, vidējais finanšu apgrozījums tiks skaitīts par faktiski nostrādāto laiku.*”.

Jāņem vērā, ka Latvijas uzņēmējiem, sākot ar 2011.gadu, pārskati Valsts ieņēmumu dienestā jāiesniedz elektroniski, līdz ar to kā pierādīšanas līdzeklis šajā gadījumā ir pietiekama pēdējo divu gadu peļņas un zaudējumu aprēķina izdruka no Valsts ieņēmumu dienesta elektroniskās deklarēšanas sistēmas, jo tā ietver datus par pārskata gadu un iepriekšējo gadu. Gada pārskata (bilance, peļņas- zaudējumu aprēķins, revidenta atzinums, vadības ziņojums un bilances pielikumi)

¹² Sabiedrisko pakalpojumu sniedzēju iepirkumu likuma 41.panta otrā daļa

prasīšana, lai pierādītu atbilstību šai prasībai, nav nepieciešama, jo pārējā tajā ietvertā informācija nekādā veidā netiek izmantota.

1.17.2 Prasības pašu kapitālam

Finanšu apgrozījums ne vienmēr pilnībā raksturo uzņēmuma stāvokli, bez tā jāņem vērā arī pašu kapitāls un īstermiņa likviditāte, kuru raksturo apgrozāmo līdzekļu attiecība pret īstermiņa parādiem (uzņēmuma spēja pildīt savas saistības).

Nav pieļaujams izvirzīt kvantitatīvas prasības pašu kapitālam (piemēram, pašu kapitāls ir vismaz 100`000 LVL), jo tas neietekmē spēju pildīt saistības, bet prasība pēc pozitīva pašu kapitāla ir pamatota. Jāņem vērā, ka pašu kapitāla pietiekamību var pierādīt arī zvērināta revidenta apstiprināta operatīvā bilance, līdz ar to šādu pierādīšanas iespēju vēlams paredzēt nolikumā.

Līdzīgi ir ar īstermiņa likviditāti. Pieņemams, ka uzņēmums ir stabils un maksāspējīgs, ja tā īstermiņa likviditātes koeficients ir vismaz 1.

1.18 Prasības profesionālajām un tehniskajām spējām

1.18.1 Informācija par būtiskākajiem sniegtajiem pakalpojumiem

Saskaņā ar PIL 42.panta otrās daļas 2.punktu¹³ piegādātāja tehniskās un profesionālās spējas pierādāmas ar būtiskākajiem iepriekšējos trīs gados sniegtajiem pakalpojumiem. Likums skaidri nenosaka, vai šī panta ietvaros var atsaukties tikai uz tādiem projektiem, kuri gan uzsākti, gan pabeigti trīs gadu ietvaros, tādēļ pieņemams pretendenta labvēlīgākais traktējums, paredzot pieredzes apliecināšanu ar projektiem, kuri pabeigti iepriekšējos trīs gados.

Pieredze prasāma atbilstoši pakalpojuma raksturam, kvantitātei un svarīguma pakāpei. Tāpat prasības pieredzei nedrīkst būt nesamērīgas un konkurenci ierobežojošas.

Galvenās problēmas, atbilstoši IUB praksei, ir:

1.18.1.1 Nepamatota prasība pēc pieredzes publiskajā pārvaldē

Būtiski ir novērtēt, vai pakalpojumu saņēmēja darbības nozare vai raksturs ietekmē pakalpojuma sniegšanu.

Tipiska problēma ir prasība par pieredzi pakalpojuma sniegšanā publiskā sektora pasūtītājam. Šādas prasības mērķis ir iegūt objektīvu un pārbaudāmu informāciju no pakalpojuma saņēmēja, pieņemot, ka citu pasūtītāju sniegtā informācija var nebūt pārbaudāma vai precīza. Tomēr, izvirzot šādu prasību, jānovērtē, vai konkrētā izstrādātās sistēmas funkcionalitāte ir raksturīga tikai publiskajai pārvaldei. IUB ir norādījis, ka prasība pēc pieredzes tieši publiskajā sektorā ir attaisnojama, ja ir konstatējami tādi objektīvi apstākļi un argumenti, kas apliecina, ka speciālistam, kuram ir pieredze tikai privātajā sektorā, nevar būt pietiekama praktiskā pieredze par noteiktiem jautājumiem, kas attiecas tikai uz publisko sektoru. Piemēram, prasība izstrādāt klientu attiecību vadības sistēmu publiskās pārvaldes iestādei nekādā gadījumā nebūs pamatota, jo klientu attiecību vadība ir vairāk raksturīga tieši komercsektoram. Rekomendējam šādu prasību vietā izvirzīt prasības pieredzei konkrētas funkcionalitātes izstrādē vai pieredzei sistēmu, kuras atbilst konkrētiem normatīvajiem aktiem (piemēram, Valsts informācijas sistēmu likums), izstrādē (vienlaikus paredzot, kāda ārvalstīs gūta pieredze varētu tikt uzskatīta par līdzvērtīgu).

Bez tam, ir jānovērtē, vai prasība pēc pieredzes ir attiecināma uz visiem speciālistiem – programmēšana, ekrānformu dizaina izstrāde, programmatūras testēšana un dokumentēšana pilnīgi nav atkarīga no tā, kādā jomā darbojas pasūtītājs.

1.18.1.2 Pārāk šaura pakalpojuma saņēmēju loks

Bieži sastopama kļūda ir pārāk šaura potenciālo pakalpojumu saņēmēju loka noteikšana. Piemērs: „x

¹³ Sabiedrisko pakalpojumu sniedzēju iepirkumu likumā nav analoga regulējuma

nozares finanšu vadības sistēma". Budžeta un finanšu vadībai atšķirīgu nozaru starpā nav nekādas būtiskas atšķirības, līdz ar to ierobežojums ar konkrētu nozari šajā gadījumā ir nepamatots. Ierobežojumiem ar specifisku nozari ir pamats, ja to nosaka apstrādājamās informācijas specifika, piemēram, konkrētu standartu izmantošana vai specifiski biznesa procesi (piemēram, veselības aprūpes nozares informācijas sistēmas).

Tāpat ir sastopama prasība „vismaz vienas sistēmas, kura finansēta, izmantojot ERAF finanšu līdzekļus, izstrādē". Arī šī prasība nav pamatota, jo sistēmas izstrādi būtībā neietekmē finansējuma avots, jo attiecības ar finansētāju nav piegādātāja kompetencē.

1.18.1.3 Pārmērīgs sniegto pakalpojumu skaits

Kā tipisks piemērs ir „ieviešanas vismaz 5 sistēmas, kuras...". Ja pakalpojuma sniedzējam ir nepieciešama specifiska līguma priekšmetam atbilstoša kompetence, viņš šādu kompetenci var iegūt, ieviešot arī vienu attiecīgas specifikas informācijas sistēmu, sniegto pakalpojumu skaits vai realizēto programmatūras licenču skaits vairāk norāda uz konkrētu tirgus pozīciju, līdz ar to ir uzskatāms par konkurenci ierobežojošu un nepieļaujamu rādītāju.

1.18.1.4 Prasība pēc sniegtā pakalpojuma finanšu apjoma.

Finanšu apjoms ir viens no rādītājiem, kurš samērā precīzi apraksta kopējo darbietilpību, tomēr, izvirzot šādu prasību, jāpārbauda prasības samērīgums attiecībā pret paredzamo līgumcenu, kā arī precīzi jānodedinē, kāda līgumcenas daļa pasūtītāju interesē – cena par programmatūras izstrādi, piegādātajām trešo personu programmatūras licencēm vai visa līguma summa, ieskaitot arī tehniskos resursus, pēdgarantijas apkalpošanu utt.

1.18.1.5 Prasību lokalizācija

Prasības nevar iekļaut norādi uz konkrētu valsti. Parasti šādas kļūdas netiek pieļautas, bet iespējamas slēptās norādes, piemēram „iestāde, kura darbojas saskaņā ar Valsts pārvaldes likumu". Valsts pārvaldes likums ir specifisks Latvijai, pareizi būtu šādu prasību papildināt ar vārdiem „vai līdzvērtīga ārvalsts iestāde". Tāpat kā slēpta norāde tiks traktēta prasība pēc specifisku, tikai Latvijai raksturīgu standartu pieprasīšanas, šādā gadījumā obligāti jālieto „vai ekvivalents".

1.18.2 Vadošā personāla izglītība vai profesionālā kvalifikācija

Vadošā personāla izglītība un kvalifikācija var būt izšķiroša piegādātāja spējām nodrošināt kvalitatīvu pakalpojuma sniegšanu.

Parasti tiek definētas izglītības un kvalifikācijas prasības sekojošām lomām:

- Projekta vadītājs;
- Sistēmas arhitekts vai vadošais sistēmanalītiķis;
- Vadošais programmētājs;
- Specifisku aplikāciju programmētājs;
- Testētājs;
- Dokumentācijas speciālists.

Atkarībā no projekta rakstura, šīs lomas var pilnībā vai daļēji pārklāties, turklāt, atkarībā no katra uzņēmuma struktūras, iespējamas dažādas kombinācijas, piemēram, sistēmanalītiķis vienlaicīgi var būt arī specifisku aplikāciju programmētājs, tādēļ nevar aizliegt pretendētājam iespēju piedāvāt vienu speciālistu vairākām lomām (rekomendējams, ne vairāk, kā divām). Izņēmums ir testētājs vai kvalitātes kontrolieris, jo atbilstoši lomai projektā šiem speciālistiem ir svarīga neatkarība un neieinteresētība, kura zūd, veicot citu lomu projektā, iespējams ir variants, ka iepirkuma dokumentācijā ir atļauts vienai lomai piedāvāt vairākus speciālistus, kuri kopumā nosedz izvirzītās prasības.

Šīs prasības ir jāskata kontekstā ar prasību pēc pieredzes publiskās pārvaldes vai konkrētā pārvaldes sektorā, jo šeit pamatota prasība pēc pieredzes konkrētā sektorā varētu būt projekta vadītājam un

arhitektam vai sistēmanalītiķim, bet apstrīdama attiecībā uz programmētājiem vai testētājiem.

1.18.2.1 Sabiedrisku organizāciju sertifikātu pieprasīšana

Papildus izglītībai virknē gadījumu speciālistu zināšanas apliecina dažāda veida sertifikāti: starptautisku organizāciju, piemēram, ISACA izsniegti sertifikāti (CISA, CISM), kuri apliecina specifiskas zināšanas informācijas tehnoloģiju jomā, PMI sertifikāti, kuri apliecina zināšanas projektu vadībā. Šādi sertifikāti nav uzskatāmi par sertifikātiem, kuri apliecina atbilstību profesionālās darbības veikšanai (PIL 40.pants) un nevar būt kā atsevišķa prasība. Atsevišķu organizāciju sertifikācija var būt kā daļa no izglītību un personāla kvalifikāciju apliecinošiem dokumentiem, kuru var pieprasīt kā alternatīvu speciālai izglītībai vai alternatīvu specifiskai pieredzei, piemēram:

„projektu vadības programma valsts akreditētā augstskolā 60(sešdesmit) kredītpunktu (KP) jeb 90 (deviņdesmit) ECTS kredītpunktu apjomā un pēdējo trīs gadu laikā pieredze līdzīga apjoma (xxx cilvēkstundas) informācijas tehnoloģiju ieviešanas projektu vadībā,

vai

augstākā izglītība, starptautiski atzīts sertifikāts projektu vadībā (PMI, IPMA vai ekvivalents), un pēdējo trīs gadu laikā pieredze līdzīga apjoma (xxx cilvēkstundas) informācijas tehnoloģiju ieviešanas projektos kā projekta vadītājam”.

Šādā gadījumā nevar izslēgt no atbilstības pierādīšanas līdzekļiem sertifikātus, kurus izsniegušas Latvijas akreditētas izglītības iestādes akreditētās apmācību programmās.

Prasības personālam jebkurā gadījumā ir atsevišķi jāizvērtē (attiecībā uz specifisku izglītību, kvalifikāciju apliecinošiem dokumentiem), lai, nosakot augstas prasības attiecībā uz izglītību vai sertifikāciju un papildus nosakot specifiskas prasības pieredzei līdzīgu projektu ieviešanā, neveidotos situācija, ka šādām prasībām atbilst tikai viens vai divi speciālisti.

1.18.2.2 Ražotāju sertifikātu pieprasīšana

Konkrētu programmatūras ražotāju izsniegti sertifikāti apliecina speciālista zināšanas konkrētā ražotāja konkrētā produktā un parasti tiek izsniegti pēc kvalifikācijas pārbaudes nokārtošanas. Pieprasot šādus sertifikātus, jāņem vērā, ka katram ražotājam ir sava sertifikācijas sistēma, savukārt atvērtā pirmkoda programmatūrai, kurai nav nomināla ražotāja, šādas sertifikācijas nav vispār. Līdz ar to konkrētu ražotāja sertifikāciju var pieprasīt tikai gadījumā, ja tiek papildināta programmatūra, kura izstrādāta uz šī ražotāja platformas bāzes. Gadījumā, ja netiek pieprasītas zināšanas konkrētā tehnoloģijā, prasība noformulējama kā „piedāvātās tehnoloģiskās platformas ražotāja sertifikācija [konkrētā] jomā un konkrētā zināšanu līmenī [analītiķis, programmētājs utml]”. Lai neradītu nevienlīdzīgas konkurences apstākļus atvērtā pirmkoda programmatūras izstrādātājiem, šī prasība ir papildināma ar norādi uz rīcību atvērtā pirmkoda gadījumā, piemēram, „attiecībā uz atvērtā pirmkoda produktiem, kuriem neeksistē sertifikācija [konkrētā] jomā un konkrētā zināšanu līmenī [analītiķis, programmētājs utml] šī prasība būs izpildīta, ja [konkrētais speciālists] piedalījies [konkrētā lomā] programmatūras izstrādē, pildot konkrētu lomu un izmantojot pretendenta piedāvāto platformu un tas apliecināts ar klienta atsaukumi

1.18.2.3 Speciālistu sasaiste ar pretendenta realizētajiem projektiem

Neapstrīdami, IT projekta veiksmes pamatā ir komandas darbs, respektīvi, projekta darbinieku individuālā pieredze un sadarbības pieredze, līdz ar to PIL 42.panta otrās daļas 1.punkts prasa tieši pretendenta pieredzi, tomēr dinamiska darba tirgus apstākļos ne vienmēr pretendents, kurš realizējis pakalpojumu pirms gada, pašlaik var nodrošināt līdzvērtīgu komandu. Tomēr, ņemot vērā ierobežoto Latvijas pakalpojumu sniedzēju skaitu, IUB savos lēmumos ir norādījis, ka nav pamatota prasība, lai piedāvātais speciālists būtu piedalījies tieši pretendenta realizētajos projektos. Līdz ar to, lai nezaudētu sasaisti ar iepirkuma priekšmetu, rekomendējam prasīt speciālistam pieredzi projektā, kurš atbilst prasībām pretendenta pieredzei, nevis tieši projektā, kuru realizējis pretendents.

1.18.2.4 Prasība pēc piedāvātā speciālista esošām tiesiskajām attiecībām

Bieži izplatīta kļūda ir prasība „Pretendents nodarbina” vai „piedāvātajam speciālistam jābūt darba attiecībās ar pretendentu”. Šāda prasība nav pamatota, jo pretendents var balstīties uz citu personu iespējām, tajā skaitā uz jebkuras personas, kura piekritusi veikt konkrētus darbus, gadījumā, ja pretendents iegūs tiesības slēgt iepirkuma līgumu, iespējām, bez tam pretendents līguma slēgšanas gadījumā var pieņemt darbā jebkuru speciālistu, līdz ar to nav pamata noraidīt pretendentu tādēļ, ka piedāvātais speciālists uz piedāvājuma iesniegšanas brīdi nav darba attiecībās ar pretendentu. Lai izvairītos no šādām kļūdām, rekomendējam konsekventi lietot vārdus „pretendenta piedāvātie speciālisti”.

Lai izvairītos no nepatiesas informācijas sniegšanas, iepirkuma līgumā jānorāda, ka vadošos speciālistus var aizvietot tikai ar iepirkuma prasībām atbilstošas kvalifikācijas speciālistiem, pretējā gadījumā paredzot sankcijas.

1.18.2.5 Termiņš, kurā pieļaujama atbilstības pierādīšana

Kaut arī tas viennozīmīgi neizriet no PIL, tomēr IUB skaidro, ka arī pretendenta piedāvāto speciālistu pieredze pierādāma ar projektiem un pieredzi, kura iegūta iepriekšējo trīs gadu laikā. Līdz ar to prasīt pieredzi ilgākā laikā nav pieļaujams.

Sakarā ar to, ka PIL nav skaidri noteikts termiņš speciālista kvalifikācijas pierādīšanai, Pasūtītājam, ja tas vēlas akcentēt tieši iepriekšējo trīs gadu laikā iegūto pieredzi, tas jānorāda iepirkuma dokumentācijā.

Šāda prasības bieži ir cēlonis strīdiem par to interpretāciju, jo bieži lietotais „pēdējo trīs gadu laikā” ir traktējams dažādi – gan kā trīs gadu nepārtraukts darba stāžs, gan kā pieredze, kura iegūta pēdējo trīs gadu laikā. Lai izvairītos no „valodas slazdiem”, rekomendējam šo prasību formulēt sekojošā veidā:

„[speciālistam] ir pieredze [konkrēta loma] pienākumu veikšanā. Pieredze pierādāma ar projektiem, kuri pabeigti pēdējo trīs gadu laikā.

1.19 Atbilstības novērtēšana

Atbilstoši Publisko iepirkumu likuma 42.panta otrās daļas 1.punktam tehniskās un profesionālās spējas var apliecināt ar pircēja atsauksmēm vai piegādātāja apliecinājumiem. Atbilstoši PIL 42.panta ceturtajai daļai pasūtītājs norāda, kādi dokumenti piegādātājam jāiesniedz. Piegādātājs var balstīties uz citu uzņēmēju iespējām, ja tas nepieciešams iepirkuma līguma izpildei.

Tipveida kļūdas, kuras raksturīgas atbilstības novērtēšanas procesam, ir sekojošas:

1.19.1 Pretrunu nepārbaudīšana

Gadījumā, ja pasūtītājam rodas šaubas par iesniegtajiem dokumentiem, pasūtītājs var pieprasīt, lai piegādātājs vai kompetenta institūcija papildina vai izskaidro sertifikātus un dokumentus, kuri iesniegti atbilstības apliecināšanai, kā arī ir tiesīgs pārbaudīt informāciju kompetentā institūcijā, publiskās datu bāzēs vai citos publiski pieejamos avotos. Pasūtītājs ir tiesīgs vērsties nepastarpināti pie dokumenta izsniedzēja, ja uzskata, ka tas sekmēs patiesas un objektīvas informācijas iegūšanu. Gadījumā, ja, precizējot piegādātāja iesniegto informāciju, noskaidrojas, ka iepirkuma komisijai iesniegta nepatiesa informācija un līdz ar to piegādātāja kvalifikācija nav atzīstama par atbilstošu, pasūtītājam atbilstoši PIL 39.panta pirmās daļas 10.punktam ir pienākums izslēgt pretendentu no tālākas dalības iepirkuma procedūrā.

Gadījums, kad iesniegtajos atlases dokumentos konstatētas pretrunas vai kad iegūta pretrunīga informācija no kompetentās institūcijas vai publiski pieejama avota, pats par sevi nevar būt pamats pretendenta izslēgšanai no dalības iepirkuma procedūrā, iepirkuma komisijai vispirms ir jālūdz pretendentam izskaidrot iesniegtos dokumentus un, tikai viennozīmīgi konstatējot neatbilstību, pretendentu var izslēgt no dalības iepirkuma procedūrā.

1.19.2 Apakšuzņēmēju vai personu grupas dalībnieku kvalifikācijas neatzišana

Atbilstoši PIL 42.panta trešajai daļai (SPSIL 15.panta trešā daļa) piegādātājs var balstīties uz citu uzņēmēju iespējām, ja tas ir nepieciešams konkrētā iepirkuma līguma izpildei. Šādā gadījumā pasūtītājs nav tiesīgs izslēgt pretendentu, ja tas kvalifikācijas apliecināšanai ir balstījies uz trešo personu iespējām.

Tomēr šis pants nepieļauj deklaratīvu balstīšanos uz kādas trešās personas iespējām, bet gan pieprasa iesniegt pasūtītājam trešo personu apliecinājumu vai vienošanos par nepieciešamo resursu nodošanu piegādātāja rīcībā. Gadījumā, ja ir tikai pierādījumi par trešo personu atbilstību atlases prasībām, bet nav šādas vienošanās vai objektīvu apliecinājumu par to, ka ir apņemšanās nodot tos resursus, kuri izmantoti atbilstības nodrošināšanai konkrētai kvalifikācijas prasībai, nepieciešams lemt par piegādātāja izslēgšanu, jo prasības pierādīt konkrētu pieredzi ir saistītas ar iepirkuma priekšmeta specifiku, bet ja nav atbilstošo resursu, netiek sasniegts šīs prasības mērķis.

1.19.3 Atsauksmes saturs

Bieži iepirkumos tiek pieprasītas ārkārtīgi detalizētas atsauksmes, kuru saņemšana prasa neadekvātas pūles vai pat nav iespējama (pakalpojuma saņēmējs likvidēts vai reorganizēts). No vienas puses, klienta atsauksmei ir augstāka ticamība, tomēr ne visas tehniskās nianšes ir iespējams pārbaudīt pēc atsauksmes. Tādēļ atsauksmēm pielīdzināmi citi pierādīšanas līdzekļi, piemēram, nodošanas – pieņemšanas akti, specifikāciju vai programmatūras dokumentācijas apliecināti izraksti vai kopijas. Jebkurā gadījumā pasūtītājs ir tiesīgs pārbaudīt iesniegtos atlases dokumentus un pieprasīt papildus informāciju, lai iegūtu pierādījumus par pretendenta atbilstību visām atlases prasībām.

Vērtēšanas kritēriji

Atbilstoši PIL un SPSIL piedāvājuma izvēles kritērijs var būt viszemākā cena vai saimnieciski visizdevīgākais piedāvājums.

Izvēloties vērtēšanas kritērijus, it īpaši saimnieciski visizdevīgākā piedāvājuma noteikšanas kritērijus, jāņem vērā, ka šiem kritērijiem:

- jābūt saistītiem ar iepirkuma priekšmetu;
- jābūt konkrēti izteiktiem un objektīvi salīdzināmiem vai izvērtējamiem;
- atbilstībai vērtēšanas kritērijiem jāizriet no piedāvājuma (t.i., nolikumā jāiekļauj tādas prasības piedāvājuma saturam, lai piedāvājumi būtu salīdzināmi atbilstoši izvēlētajiem vērtēšanas kritērijiem) un piedāvātajām priekšrocībām ir jābūt iekļautām iepirkuma līgumā (vai nu pievienojot līgumam kā pielikumu pretendenta piedāvājumu, vai norādot konkrētus līguma punktus, kuri tiks aizpildīti, ja pretendents vēlamo prasību iekļāvis piedāvājumā).

Tā kā uzvarētājs tiek noteikts, pamatojoties uz tā piedāvājumā norādīto informāciju, saņemot punktu skaitu atbilstoši noiktajiem vērtēšanas kritērijiem, ievērojot vienlīdzīgas attieksmes pret pretendentiem principu, iepirkuma līgumā attiecīgi izvērtētie nosacījumi nevar tikt mainīti, piemēram, līguma izpildes termiņi, kvalitātes rādītāji, piedāvātās tehniskās priekšrocības u. c.

1.20 Viszemākās cenas kritērijs

Piešķirt tiesības slēgt iepirkuma līgumu piedāvājumam ar viszemāko cenu ir mērķtiecīgi, ja tehniskā specifikācija ir detalizēta tādā pakāpē, ka viennozīmīgi ir saprotams sagaidāmais darbu rezultāts (skat. 1.8.sadaļu), nepieciešama standarta programmatūras licenču iegāde, tomēr viszemākā cena nav izmantojams risinājums gadījumos, kad darbu apjoms nav skaidri nosakāms.

1.21 Saimnieciski visizdevīgākā piedāvājuma kritērijs

1.21.1 Piegāžu vai līguma izpildes termiņi

Līguma izpildes termiņš ir bieži izplatīts saimnieciskā izdevīguma kritērijs, tomēr izmantojot šādu kritēriju, jāņem vērā sekojoši apstākļi:

- piedāvājumu vērtēšanas brīdī praktiski nav iespējams pārliecināties par piedāvātā realizācijas termiņa iespējamību;
- projekta realizācijas termiņš var mainīties tādu apstākļu dēļ, kuri ne pasūtītājam, ne piegādātājam nebija zināmi un kurus nevarēja paredzēt, līdz ar to ne vienmēr par termiņa kavējumu būs iespējams līgumsods;
- ja piegādes termiņš ir noteikts kā viens no saimnieciski visizdevīgākā piedāvājuma vērtēšanas kritērijiem, līguma grozījumi attiecībā uz termiņu šādā gadījumā nav pieļaujami (izņēmums varētu būt tikai iepriekš iepirkuma līguma projektā konkrēti atrunāti gadījumi, pamatojoties uz konkrētiem objektīviem apstākļiem), jo tas var aizskart citu pretendentu spēju iegūt tiesības slēgt iepirkuma līgumu, ja būtu zināms, ka faktiski izstrādes termiņu var pagarināt.

Vēl viens būtisks nosacījums ir tas, ka termiņiem ir jābūt salīdzināmiem, respektīvi, tehniskajā specifikācijā vai iepirkuma dokumentācijā jānorāda, no kura brīža un līdz kuram brīdim termiņš jāskaita, vai termiņā ir iekļaujama akceptēšana, vai termiņš jānorāda dienās vai darba dienās.

Kā specifiska problēma, kura parādās, vērtējot termiņus, ir piegādātāju kļūda, konfigurējot *MS Project* vai citu programmatūru, kuru izmanto termiņu aprēķinam, ignorējot mainīgās svētku dienas un Latvijas Republikā noteiktās svētku dienas.

1.21.2 Eksploatācijas izmaksas un citas izmaksas, to efektivitāte

Viena no programmatūras izmaksu pozīcijām ir programmatūras uzturēšanas izmaksas, tajā skaitā – standartprogrammatūras uzturēšanas izmaksas. Šis vērtēšanas kritērijs var tikt izdalīts atsevišķi, tomēr rekomendējam to definēt kā vienu no cenu veidojošām sastāvdaļām un iegādāties jaunu informācijas sistēmu, tajā pašā iepirkumā prasot arī noteikt uzturēšanas cenu trīs – četriem gadiem (atkarībā no laika, kāds nepieciešams programmatūras izstrādei, lai ievērotu maksimālo kopējo iepirkuma līguma izpildes termiņu – ne vairāk kā 5 (pieci) gadi.

Ja atsevišķi tiek noteikts vērtējuma svars sistēmas izstrādes cenai un sistēmas uzturēšanas cenai, pretendentiem rodas iespēja pievienot uzturēšanas cenu izstrādes cenai, tādā veidā manipulējot ar saimnieciskā izdevīguma punktiem. Protams, gadījumā, ja uzturēšanas izmaksas ir vērtēšanas kritērijs, uzturēšanas prasībām jābūt pietiekami skaidri definētām tehniskajā specifikācijā.

Jebkurā gadījumā, prasot pretendentam uzrādīt uzturēšanas cenu, jāatceras, ka trešo personu programmatūras licenču uzturēšanas cenas aprēķināšana sākas no licenču iegādes brīža, līdz ar to finanšu piedāvājumā vēlams trešo personu programmatūras uzturēšanas cenu norādīt atsevišķi, lai būtu iespējams pārliecināties, ka finanšu piedāvājumā ir iekļautas visas izmaksas.

1.21.3 Servisa līmenis

Pasūtot programmatūras izstrādi, praktiski nav iespējams definēt izmērāmus kvalitātes kritērijus. Gadījumā, ja tiek pasūtīts kombinēts pakalpojums (skat. 1.1.3.sadaļu), kā kvalitātes vērtēšanas kritērijs var būt piedāvātais servisa līmenis. Šādā gadījumā Pasūtītājam vispirms ir jādefinē servisa līmeņu robežvērtības (tās var būt kā atsevišķas vērtības pieejamībai, atbildes laikam, vienlaicīgajam lietotāju skaitam, kuras raksturo servisa līmeņa prasību grupas, piemēram, augsts, vidējs, zems servisa līmenis). Gadījumā, ja piegādātājs neatbild par risinājuma kopīgo darbību (aparātūra un programmatūra), praktiski nebūs iespējams noteikt vainīgo servisa līmeņa nenodrošināšanā, līdz ar to vērtēšanas kritērijs būs deklaratīvs un nebūs praktiski pielietojams iepirkuma līguma izpildes procesā.

1.21.4 Estētiskais un funkcionālais raksturojums

Estētiskais raksturojums var būt vērtēšanas kritērijs, ja estētiskie aspekti ir nozīmīgi iepirkuma priekšmeta pastāvēšanai, piemēram, lietotāja saskarnes dizains un ergonomiskums. Tomēr šos kritērijus ir grūti formalizēt tā, lai tie būtu objektīvi salīdzināmi vai izvērtējami. Attiecībā uz lietotāja saskarnes ergonomiskumu var veikt lietojamības testu, uzdodot vairākiem nesagatavotiem lietotājiem ar vienādu datorzināšanu līmeni veikt vienādus uzdevumus. Tomēr šeit jāņem vērā, ka lietotājs, veicot uzdevumu, katru nākamo reizi arī citā aplikācijā varēs izdarīt to ātrāk, tādēļ, lai iegūtu objektīvus rezultātus, nepieciešams testā iesaistīt vismaz tikpat lietotāju, cik ir pretendentu (protams, ja resursi to atļauj, tad 2-3 reizes vairāk) un nodrošināt, lai katrs lietotājs vienu un to pašu scenāriju pretendenta A aplikācijā veiktu pirmo reizi, pretendenta B – otro reizi, pretendenta C – trešo reizi utt. Lai novērtētu rezultātu, jāveic uzdevumu izpildes hronometrāža, vēlams, nodrošinot videoierakstu. Līdz ar to par lietotājam draudzīgāko uzskatāma tāda lietotāja saskarne, kurā uzdevumu iespējams veikt visīsākajā laikā (viens vērtēšanas apakškritērijs), par ergonomiskāko – tāda, kurā uzdevumu iespējams veikt ar vismazāko kļūdu skaitu. Iespējams vēl viens apakškritērijs – lietotāju apmierinātība ar piedāvāto saskarni, kuru iespējams novērtēt, veicot lietotāju aptauju (anketēšanu), piedāvājot novērtēt dažādus aspektus diapazonā 1-3 vai 1-5. (sīkāk iedalīt šādus vērtēšanas kritērijus nebūtu mērķtiecīgi, jo vērtējums, visticamākais, būs ļoti subjektīvs¹⁴). Šāds vērtēšanas kritērijs iespējams, ja jāsalīdzina standarta programmatūra vai speciāli šim nolūkam sagatavots prototips.

Estētiskā (dizaina) aspekta novērtēšanai vienīgais iespējamais vērtēšanas mehānisms ir dizaina paraugu vērtēšana žūrijā. Žūrijas lomu var uzņemt iepirkuma komisijas pieaicināti eksperti (lai nodrošinātu vērtēšanas objektivitāti, žūrijas komisijas locekļi nedrīkst zināt dizaina projektu autorus), bet šāds vērtēšanas kritērijs ir raksturīgs tieši metu konkursam, tādēļ mājaslapu iepirkumu rekomendējams realizēt tieši šādā veidā.

1.21.5 Tehniskās priekšrocības

Tehniskās priekšrocības iespējams definēt sekojoši:

- Risinājuma paplašināmība. Šādā gadījumā punkti piešķirami, ja risinājuma jaudu iespējams paplašināt, veidojot serveru klāsteri, pie tam nemainot risinājuma licenču veidu. Tomēr piedāvājot „Enterprise” tipa licences, jebkurš risinājums principā spēj nodrošināt šādu prasību.
- Vēlamo prasību realizācija. Sastādot specifikāciju, kā vēlamās prasības iespējams definēt tādas prasības, kuras pārsniedz konkrētam risinājumam izvirzāmās minimālās prasības, bet dod papildu ērtības lietotājam, papildu funkcionalitāti, papildu biznesa ieguvumus (šādā gadījumā jāskatās arī no vērtējuma kritēriju samērīguma viedokļa, piemēram, iespēja nodrošināt datu glabāšanu administratoram nepieejamā formātā nedrīkst tikt novērtēta augstāk kā šādas funkcionalitātes nodrošināšanai nepieciešamo licenču izmaksas cenas vērtēšanas kritērijā). Vēlamās prasības iespējams svērt ar konkrētu punktu skaitu par katras vēlamās prasības realizāciju, bet ja vēlamo prasību ir daudz, tad tā var būt arī formula „piedāvātais realizējamo vēlamo prasību skaits/ kopējais vēlamo prasību skaits x punktu skaits par kritēriju”.
- Sadarbības iespējas. Šādā gadījumā punktus var piešķirt risinājumam, kurš atbalsta noteiktus sadarbības standartus (piemēram, OGC standartus ĢIS risinājumiem). Jāņem

¹⁴ Subjektīvi kritēriji vērtēšanā principā nav pieļaujami, bet matemātiski nenovērtējamus rādītājus, piemēram, lietotāja emocijas, strādājot ar konkrēto produktu, iespējams apkopot ar aptaujas metodi, tādā veidā iegūstot neatkarīgu un **objektīvu** (kaut arī bāzētu uz subjektīvām izjūtām) vērtējumu. Iespējamais diskusiju objekts ir referentās grupas lielums, kā arī tas, kādā veidā nodrošināt, ka lietotājiem nav zināms, kādu pretendentu piedāvātie risinājumi tiek vērtēti.

vērā, ka sadarbības standartu atbalstam ir jābūt būtiskam attiecībā uz iepirkuma priekšmetu.

1.21.6 Piegāžu drošība

Viens no iespējamajiem vērtēšanas kritērijiem, īpaši gadījumā, ja prasības definētas kā funkcionālās prasības (skat. 1.9.1.sadaļu), ir novērtēt, **kā** pretendents piedāvā realizēt funkcionālās prasības. Šādā gadījumā darbojas princips, ka tehniskajā specifikācijā pasūtītājs definē, **ko jāizdara**, bet pretendents tehniskajā piedāvājumā apraksta, **kā viņš to izdarīs**. Eksistējot pietiekami detalizētām funkcionālajām prasībām, šāda pieeja ir ļoti efektīva, jo slēdzot iepirkuma līgumu, puses principā ir vienojušās par visām risinājuma sastāvdaļām. Šādas pieejas negatīvais aspekts ir ārkārtīgi liels darba ieguldījums gan sastādot tehnisko specifikāciju, gan tehnisko piedāvājumu, un šādu vērtēšanas kritēriju nekādā gadījumā nevar iekļaut, ja pasūtītāja rīcībā nav pietiekamas (savējās vai ārējās) kompetences.

Vērtēšanas pieeja šādā gadījumā ir balstīta uz to, ka precīzs prasības realizācijas piedāvājums paredz objektīvu darbietilpības novērtējumu un lielā mērā izslēdz izmaiņas prasību realizācijas pieejā darbu izpildes laikā, līdz ar to piedāvātā cena ir maksimāli objektīva un nebūs nepieciešamas atkāpes no līguma.

Šajā gadījumā vērtēta tiek katra funkcionālā prasība, novērtējot to ar vienu punktu, ja prasības realizācijas piedāvājums:

- pirmšķietami sasniegs izvirzīto mērķi;
- piedāvātais prasības realizācijas mehānisms nebūs jāmaina;
- prasības realizācijas piedāvājums ir pietiekams, lai uz tā bāzes varētu veidot testa piemērus;
- prasības realizācijas piedāvājums ietver piedāvāto algoritmu vai, ja nepieciešams, lietotāja saskarnes metus.

Protams, šo vērtēšanas mehānismu ir iespējams sarežģīt, nosakot, ka katras prasības realizācijas piedāvājums saņem 4 punktus, ja atbilst visiem nosacījumiem, 3 – ja atbilst trīs nosacījumiem utt., tomēr tas nemaina principu – ja prasība aprakstīta maksimāli izsmeļoši, pretendents par to saņem punktus.

Pēc visu funkcionālo prasību realizācijas piedāvājuma novērtējuma iepirkuma komisija apkopo rezultātus un sagatavo kopējo vērtējumu. Šādā gadījumā augstāko punktu skaitu saņem pretendents, kurš piedāvājis visaugstāko detalizāciju, bet pārējie pretendenti saņem proporcionāli zemāku punktu skaitu.

Jāņem vērā, ka šāds vērtēšanas mehānisms piemērojams tikai obligātajām prasībām. Ja vienā iepirkumā paredzētas gan obligātās, gan vēlamās prasības, vēlamās prasības novērtēšanai jāizmanto cita metode (skat.1.21.5. sadaļu).

Piemērojot šādu vērtēšanas metodi, iepirkuma komisijai pēc būtības jāizvērtē, vai prasības apraksts ir nepilnīgs, tas ir, prasības izpilde tiks nodrošināta, tikai nav skaidrs, kādā veidā tas tiks izdarīts, vai no piedāvājuma nepārprotami izriet, ka prasība netiks izpildīta, piemēram, to nav iespējams realizēt tehnoloģisku iemeslu dēļ, tās realizācija ir acīmredzamā pretrunā ar citām piedāvājuma sadaļām utt. Tādā gadījumā jālemj par piedāvājuma noraidīšanu neatbilstības dēļ.

1.21.7 Citi ar līguma priekšmetu saistīti faktori

Gadījumā, ja tehniskajā piedāvājumā jāiesniedz darbu veikšanas metodikas apraksts un detalizēts darbu izpildes grafiks, iespējams vērtēt no piedāvātās metodikas un darbu izpildes plāna izrietošos riskus. Kā pozitīvi (t.i. ar punktiem) vērtējams piedāvājums ir tāds, kurā:

- Sistēmas ieviešanas plānā ir noteiktas aktivitātes ar precizitāti 1 (viena) kalendārā diena;
- aktivitāšu plānojums izslēdz neatbilstoša nodevuma vai nodevumu ar laika nobīdi risku (t.i. paredzētas visas saskaņošanas un nodevumu savstarpējās atkarības).

Lai piemērotu šādus vērtēšanas kritērijus, nepieciešams noteikt iespējamo projekta uzsākšanas dienu, kura var mainīties, atkarībā no apstākļiem.

Šādā gadījumā punktus nepiešķir piedāvājumiem, kuros, aktivitāšu rezultātu saskaņošanas termiņi ir nepietiekami, projekta plāni ir aptuveni (ar precizitāti – viena nedēļa).

Ievērojot PIL 46.panta trešo daļu¹⁵, vienlīdzīgas attieksmes un atklātuma principus, detalizētam kritērija vērtēšanas aprakstam jābūt iekļautam iepirkuma dokumentācijā, kā arī iepirkuma komisijai, vērtējot piedāvājumus, jāievēro vērtēšanas apraksti.

Šāda vērtēšana nav izmantojama gadījumā, ja paredzamā projekta realizācijas metodika ir prototipēšana (Agile, DSDM u.c.)

Līgumi un vispārīgās vienošanās

Iepirkuma līgums ir galvenais dokuments, kurš nosaka attiecības starp pasūtītāju un piegādātāju. Jāņem vērā, ka līgumu slēdz, atbilstoši iepirkuma nolikumam pievienotajam līguma paraugam. Iespējams nolikumā paredzēt, ka līguma projektu atbilstoši nolikumam pievienotajam paraugam un piegādātāja piedāvājumam sastāda pasūtītājs un nosūta parakstīšanai piegādātājam. Ja noteiktā termiņā līgums netiek parakstīts, tas ir uzskatāms par piedāvājuma atsaukšanu un var būt pamats piedziņas vērsīšanai pret piedāvājuma nodrošinājumu.

1.22 Līguma priekšmets

Līguma priekšmets izriet no tehniskās specifikācijas un piegādātāja iesniegtā piedāvājuma. Kaut arī iepirkuma procedūra tiek regulēta ar administratīvā procesa normatīvajiem aktiem, tomēr attiecībā uz līguma noteikumiem jāņem vērā Civillikuma regulējums par līguma noslēgšanu starp klāt neesošiem, kurš nosaka, ka līgums ir noslēgts, kad tas, kuram izteikts piedāvājums, paziņojis savu bezierunu piekrišanu. Lai izvairītos no dažādiem tehniskās specifikācijas un piedāvājuma traktējumiem, rekomendējam pievienot tehnisko specifikāciju un tehnisko piedāvājumu līgumam kā pielikumus. Gadījumā, ja tehniskajā specifikācijā piegādātājam atstātas izvēles tiesības uz konkrēta risinājuma izmantošanu, jānosaka, ka primāras ir piedāvājuma normas. Diskutējams ir jautājums par konfliktu risināšanu gadījumā, ja tehniskā specifikācija un tehniskais piedāvājums satur pretrunīgu informāciju vai ir dažādi traktējami. Kā izriet no Civillikuma sadaļas par līgumu slēgšanu starp klātneesošiem, noteicošais ir pēdējais piedāvājums, kurš pieņemts bez iebildumiem, līdz ar to – tehniskais piedāvājums. Gadījumā, ja tehniskā specifikācija nav detalizēta, bet prasīts detalizēts tehniskais piedāvājums, šāda pieeja ir pamatota, jo pasūtītājam ir pietiekami daudz informācijas piedāvājuma novērtēšanai, neatbilstošie piedāvājumi būtu jāizslēdz no tālākas vērtēšanas. Gadījumā, ja tehniskais piedāvājums satur vienīgi apsoliģumu realizēt tehniskās specifikācijas prasības, noteicošā ir tehniskā specifikācija.

Lai uzlabotu līguma loģisko struktūru, samazinātu teksta dublēšanās kļūdu iespējamību, kā arī atvieglotu izmaiņu veikšanu līguma tekstā, ieteicams maksimāli izmantot līguma pielikumus. Vispārējā gadījumā līgumā varētu tikt iekļauti, piemēram, sekojoši pielikumi:

Tehniskā specifikācija; Līguma cena (ja cena nav viennozīmīgi fiksēta summa); Laika un maksājumu grafiks; Pasūtītāja piegādes sfēra; Kvalitātes plāns; Izmaiņu pieprasījumu apstrādes procedūra; Akceptēšanas kārtība; Nodevumu piegāde, Garantija un uzturēšana; un tml.

Biežākās līguma sadaļas „Iepirkumu līguma priekšmets” kļūdas:

- a) šajā sadaļā tiek iekļautas atsevišķas prasības no citām līguma sadaļām, kas detalizētāk aprakstītas citur līgumā (piemēram, no uzturēšanas, maksājumu grafika, soda sankcijām un tml. sadaļām). Šāda prakse gan apgrūtina līguma izpratni, gan palielina riskus, ka kāda no prasībām dublēsies vai pat to dažādās redakcijas līgumā būs pretrunīgas;
- b) šajā sadaļā parasti tiek iekļauts punkts ar projekta sfēras īsu aprakstu un Izpildītāja

¹⁵ Sabiedrisko pakalpojumu sniedzēju iepirkumu likuma 51.panta otrā daļa

apņēmtos atbilstošos darbus izpildīt. Ja tālāk līgumā tiek ievietotas atrunas par Pasūtītāja iespējām līgumu pildīt (piemēram, „... ja tiks piešķirti līdzekļi ...”, „... Pasūtītājs var izvēlēties kurus nodevumus pasūtīt un kurus nē ...”, „... ja neizbeigsies finansējums ...” un tml.), tad nav korekti pieprasīt Izpildītājam apņemties izpildīt darbus, kas varbūt tā arī nekad netiks pasūtīti;

- c) „Jumta” tipa līguma „apvienojums” ar līgumu par konkrēta darba izpildi. Ja līgumā parādās darbi, kuru apjomu grūti novērtēt, vai kuru prasības aprakstītas vispārīgi, ja projekta finansējums nav fiksēta summa, ja Pasūtītājs var izvēlēties, kurus darbus un kādā apjomā pasūtīt, tad Pasūtītājam vai nu ļoti detalizēti jāapraksta, kā, kuros gadījumos, kādā apmērā un attiecībā uz kādām sadaļām notiks līguma sfēras korekcija, vai nu jāparedz klasiska „Jumta” tipa līguma slēgšana, kura ietvaros Pasūtītājs pēc izvēles veic / vai neveic atsevišķus pasūtījumus;
- d) aprakstot līguma priekšmetu un projekta nodevumus, līgumā parādās tādi termini, kā „kvalitatīvi”, „savlaicīgi”, „kvalificēti”, „pietiekami”, „pienācīgi” un tml. Ja Pasūtītājs vēlas piemērot Civillikuma formulējumus arī informācijas tehnoloģiju projektos (kur šādi termini ir traktējami neviennozīmīgi), tad līgumā jāparedz šo terminu skaidrojums (cik un kādas prioritātes kļūdas pieļaujamas, lai programmatūru varētu uzskatīt par „kvalitatīvu”; kādām pieredzes un sertifikācijas prasībām jāatbilst speciālistiem, lai tos varētu uzskatīt par „kvalificētiem” un tml.) vai arī šādi termini nav jāizmanto.

1.23 Līguma summa un maksājumu kārtība

Līguma summa izriet no iesniegtā finanšu piedāvājuma, savukārt maksājumam paredzamais termiņš nosakāms līguma projektā. Iespējams ir gadījums, kad finanšu piedāvājuma summa ir paredzēta piedāvājumu novērtēšanai, bet konkrētie maksājumi tiek veikti atbilstoši sniegtajiem pakalpojumiem (laika darba uzskaites līgumi), taču šādā gadījumā līgumā precīzi jāatrunā darbu pasūtīšanas kārtība un apmaksas termiņi. Ja līgums tiek finansēts no struktūrfondu līdzekļiem, kuriem ir noteikts apguves grafiks, līgumprojektā var norādīt paredzamos maksājumu termiņus un summas, pretējā gadījumā var rasties problēmas ar finanšu disciplīnas ievērošanu (reālie darbu uzsākšanas un izpildes termiņi parasti pārsniedz vispesimistiskākās prognozes). Maksājumu kārtības un maksājumu termiņu izmaiņas, salīdzinot ar sākotnējo līguma projektu (it īpaši ja maina līguma ekonomisko līdzsvaru par labu piegādātājam vai saistās ar samaksas nosacījumiem, kas tika vērtēti kā saimnieciski visizdevīgākā piedāvājuma kritērijs), parasti ir uzskatāma par **būtisku līguma izmaiņu**, kas saskaņā ar Eiropas Savienības Tiesas praksi nav pieļaujama, jo pārkāpj vienlīdzīgas attieksmes principu pret piegādātājiem. Maksājums var būt atkarīgs arī no nosacījuma, piemēram, saistību izpildes galvojuma iesniegšanas. IUB savā lēmumā ir norādījis, ka maksājuma veikšanai nevar izvirzīt nosacījumus, kuri saistīti ar līdzekļu pieejamību konkrētajā finanšu instrumentā, šādos gadījumos pasūtītājam jāizmanto tiesība apturēt līguma izpildi. Līguma izpildes organizācijai rekomendējam izveidot līguma pielikumu – darbu realizācijas plānu, kurš balstīts uz piegādātāja iesniegto darbu izpildes grafiku un apmaksas sadalījumu pa konkrētām piegādēm.

ERAF finansētos projektos programmatūras izstrādei ir jāparedz pēcmaksa, kuras apmērs nedrīkst būt mazāks par 30% no līguma summas un kura tiek izmaksāta pēc tam, kad projekts pilnībā pabeigts un par aktivitāti atbildīgā institūcija ir veikusi funkcionalitātes un tehniskā satura pārbaudi. Šī norma izriet no grozījumiem ERAF aktivitātes 3.2.2.1.1. apguves kārtībā (2012.gada 10.februāra MK noteikumi Nr.51 un Nr.52).

1.24 Darbu pieņemšanas – nodošanas kārtība

Ja Pasūtītājs nav noteicis darbu pieņemšanas – nodošanas procedūru tehniskajā specifikācijā, to

jānosaka līgumā.

IT iepirkumos, ja tiek pielietota ūdenskrituma metode, parasti ir divu veidu nodevumi – dokumentācijas un programmatūras nodevumi. Katram šim nodevumu veidam ir sava pieņemšanas kārtība, kura nedaudz atšķiras: dokumentu nodevumi tiek iesniegti elektroniski (tas ir mērķtiecīgi, ja saskaņojamie dokumenti ir liela apjoma, šādā gadījumā papīra dokuments var būt tikai apstiprinātā versija un to akceptēšanai no Pasūtītāja puses nav nepieciešama sevišķa sagatavošanās (testa vides organizēšana utt.), savukārt programmatūras nodevumiem nepieciešams sagatavot testa vidi, nodrošināt testētājus utt.

Rekomendācijas nodevumu akceptēšanai skat. pie rekomendācijām 1.9.4.7. sadaļā.

Pielietojot iteratīvu programmatūras izstrādes metodi, ir svarīgi nofiksēt katrā laidienā iesniedzamo funkcionalitātes apjomu, līdz ar to kopā ar programmatūru iesniedzamas laidiena piezīmes (*release notes*), kurās jābūt detalizēti aprakstītam, kāda funkcionalitāte ir realizēta un pārbaudāma pilnībā, kāda saistītā funkcionalitāte aizstāta ar aizbāžņiem, kādi testa dati ielādēti. Jāņem vērā, ka iteratīvas programmatūras izstrādes laikā, caurskatot konkrētu iterāciju, puses neapliecina faktu, ka programmatūra darbojas, bet gan vienojas par funkcionalitātes realizācijas veidu. Iterāciju caurskate nevar aizstāt testēšanu, it īpaši akcepttestēšanu.

Gadījumā, ja tiek izstrādāti papildinājumi jau esošai sistēmai, it īpaši gadījumos, ja šīs sistēmas funkcionalitāte ir plaša, ar katru programmatūras laidienā vēlams piegādāt automatiskos testēšanas skriptus, lai būtu iespējams veikt regresijas testus, pretējā gadījumā iespējamās kļūdas iepriekš strādājošā funkcionalitātē, kuras netiks atklātas, testējot jauninājumus. Ja tiek uzturēti automatiskie testēšanas skripti, jauninājumu un papildinājumu testēšanas ietvaros nav jāveic iepriekš izstrādātās funkcionalitātes pārbaude, pretējā gadījumā rekomendējams veikt pilnu sistēmas testēšanu. Tāpat šādas procedūras ir svarīgas arī gadījumā, ja izmaiņas sistēmā veic trešā persona (skat. 1.1.2.2. sadaļu).

1.25 Ieviešana ekspluatācijā, izmēģinājuma ekspluatācija

Pēc programmatūras sekmīga akcepttesta nepieciešams veikt ieviešanu ekspluatācijā, kuras ietvaros jāveic datu migrācija, administratoru un lietotāju apmācība. Iespējama izmēģinājuma ekspluatācija, kuras mērķis ir pārliecināties, ka sistēma atbilst visām vajadzībām. Izmēģinājuma ekspluatācijas ietvaros piegādātājam jānodrošina pastiprināts atbalsts (lietotāju konsultācijas), kā arī jāveic funkcionalitātes vai lietotāja saskarnes papildinājumi (tas būs iespējams, ja līgumā ir paredzēta procedūra izmaiņu/papildinājumu pasūtīšanai). Tomēr jāņem vērā, ka bez maksas piegādātājam jānovērš tikai neatbilstības dokumentētajām un saskaņotajām prasībām. Izmēģinājuma ekspluatāciju vēlams noteikt ne ilgāku par diviem mēnešiem, bet ne mazāk kā vienu mēnesi no pēdējās kritiskās kļūdas novēršanas.

1.26 Izmaiņu/papildinājumu pasūtīšana

Atbilstoši IT nozares praksei, katras sistēmas izstrādē sākotnēji plānotais darba apjoms pieaug vidēji par 25%, jo sistēmas izstrādes procesā tiek identificētas jaunas pasūtītāja vajadzības. Līdz ar to finanšu piedāvājumā ir mērķtiecīgi paredzēt atbilstošu summu izmaiņu pieprasījumu realizācijai (to var izteikt arī kā cilvēkdienu skaitu). Tomēr kontrolējošās iestādes šādu pieeju neatbalsta, jo izmaiņu pasūtīšanas process nereti nav caurspīdīgs.

Lai šo risku novērstu, pasūtītājam jāpieprasa iesniegt darbietilpības novērtēšanas metodiku (ideāli, protams, būtu, ja par šādu metodiku varētu vienoties IKT nozares asociāciju - LIKTA un LATA līmenī). Atbilstoši darbietilpības novērtēšanas metodikai jānovērtē pieprasīto izmaiņu apjoms un līdz ar to – arī cena.

Par papildinājumiem (izmaiņām) uzskatāmi sekojoši gadījumi:

- nepieciešama iepriekš nepasūtīta funkcionalitāte;
- iepriekš pasūtītā funkcionalitāte realizējama ar citu paņēmieni, nekā tas, par kuru līdzīgi

vienojušies;

- nepieciešamas izmaiņas saskarnēs ar trešo personu informācijas sistēmām, sakarā ar šādu saistīto sistēmu izmaiņām;
- nepieciešamas izmaiņas iepriekš saskaņotā lietotāja saskarnē.

Gadījumā, ja pasūtītā funkcionalitāte nedarbojas pasūtītajā apjomā, tas ir nevis izmaiņu pieprasījums, bet kļūda, kura novēršama bez papildu samaksas.

Ņemot vērā publiskā iepirkuma principus – vienlīdzīgas attieksmes pret piegādātājiem un atklātuma nodrošināšanu, izmaiņu pieprasījumu veikšanas kārtība un nosacījumi, iespējamais saturs, maksimālais apmērs, samaksas kārtība pēc iespējas detalizēti jāatrunā iepirkuma dokumentācijā, lai pretendenti ar to varētu rēķināties, sagatavojot piedāvājumus (skat. arī 7.7. sadaļā ietvertās rekomendācijas attiecībā uz līguma grozījumu veikšanu).

1.27 Autortiesības

Autortiesības sastāv no autora personiskajām tiesībām un mantiskajām tiesībām. Personiskās tiesības autora dzīves laikā nav atsavināmas, tomēr līgumā vēlams paredzēt, ka piegādātājs ar autoriem ir noslēdzis līgumus, saskaņā ar kuriem autoram ir pienākums atlīdzināt zaudējumus, kurus radījusi personisko tiesību izmantošana (piemēram, aizliegums izmantot darbu, tiesības uz darba atsaukšanu izmantošana u.c.).

Autora mantiskās tiesības saskaņā ar Autortiesību likumu, tiek nodotas ar licences līgumu (licences līguma noteikumus var iekļaut arī līgumā par darbu izpildi).

Ekskluzīva licence ir licence, ar kuru autors nodod licences saņēmējam visas autora mantiskās tiesības, no kurām svarīgākās ir tiesības darbu pavairot peļņas gūšanas nolūkā. Parasti šādu līgumu mērķis ir iegūt tiesības uz produkta izplatīšanu. Licences līgums, kurā paredzēta visu tiesību nodošana, ir ekskluzīvs licences līgums un autors nav tiesīgs izmantot darbu vai tā daļu jaunu, neatkarīgu produktu radīšanai. Līdz ar to Pasūtītājam ir jāapsver, vai viņam tiešām ir nepieciešama ekskluzīva licence.

Izņēmums ir gadījumā, ja projekts tiek finansēts no ERAF līdzekļiem, jo MK 10.01.2012 noteikumu Nr.51 un Nr.52 56.⁷ punkts nosaka, ka „Finansējuma saņēmējs nodrošina, ka jebkura projekta ietvaros izstrādātā programmatūra būs pieejama visām valsts pārvaldes iestādēm ar tiesībām to brīvi kopēt, izmantot, mainīt un uzlabot valsts pārvaldes iestāžu vajadzībām.” Līdz ar to šādas programmatūras ekskluzīva licence ir nododama Latvijas valstij.

Otra „klasiskā” licence ir lietošanas licence, kura dod tiesības lietotājam izmantot datorprogrammu tam paredzētajam mērķim, bez tiesībām tajā veikt izmaiņas (šeit jāņem vērā Autortiesību likumā noteiktie gadījumi, kad izmaiņas var veikt sadarbības nodrošināšanai).

Optimāls autortiesību regulējums ir tāds, kurš saglabā piegādātājam autora mantiskās tiesības, bet pasūtītājs ir tiesīgs pēc vajadzības izdarīt programmatūrā modifikācijas, tajā skaitā uzdot trešajām personām šādu modifikāciju veikšanu – šādā gadījumā pasūtītājs nav atkarīgs no viena piegādātāja, savukārt piegādātājam nav jāiekļauj cenā izmaksas, kuras saistītas ar unikālu, tikai šim projektam paredzētu komponentu veidošanu.

1.28 Līguma grozījumi

Atbilstoši Eiropas Kopienų Tiesas 2008.gada 19.jūnija Spriedumam lietā Nr. C-454/06 līguma grozījumi ir būtiski un ir uzskatāmi par tādiem, kuru piešķiršanai rīkojama jauna iepirkuma procedūra, ja:

- ar līguma grozījumiem tiek ieviesti nosacījumi, saskaņā ar kuriem, ja tie būtu bijuši sākotnējā līguma slēgšanas tiesību piešķiršanas procedūrā, tajā būtu varējuši piedalīties arī citi pretendenti, nevis tikai sākotnēji atlasītie, vai arī būtu bijusi iespēja pieņemt citu piedāvājumu, nevis sākotnēji pieņemto (35.punkts);

- ar tiem līgums tiek būtiski paplašināts, ietverot pakalpojumus, kuri sākotnēji nebija paredzēti (36.punkts);
- ar grozījumu izdarīšanu tiek izjaukts līguma ekonomiskais līdzsvars par labu līgumslēdzējam tādā veidā, kāds sākotnējā līguma noteikumos nav ticis paredzēts (37.punkts).

Līdz ar to, nav pieļaujami līguma grozījumi, kuri paredz:

- piegādātājam labvēlīgāku maksājumu kārtību;
- papildus sākotnēji pieprasītajiem tiek pasūtīti cita veida pakalpojumi vai sākotnēji pieprasītie pakalpojumi tiek aizstāti ar citiem (šajā gadījumā viena programmatūras moduļa aizstāšana ar citu, ja tā izstrādei nav nepieciešamas specifiskas zināšanas vai iestrādes, respektīvi, veicamie darbi un to apjoms ir salīdzināms un neietekmē pretendentu atlases prasības, kā arī ja šādai izmaiņai nevar būt ietekme uz iesniegto piedāvājumu cenu un tā nevarētu mainīt piegādātāju loku, kas iesniedza piedāvājumus iepirkuma procedūrā, nav uzskatāma par būtisku izmaiņu, bet sākotnējā līgumā neiekļauti programmatūras uzturēšanas pakalpojumi gan uzskatāmi par papildu pakalpojumu, kas var liecināt par būtisku līguma izmaiņu);
- Atkāpes no pieprasītā nodrošinājuma, sākotnējā līgumprojektā iekļautajiem līgumsodiem, akceptēšanas procedūrām.

Ja pasūtītājs paredz, ka līguma izpildes laikā noteiktu grozījumu veikšana varētu būt nepieciešama, līgumprojektā ir detalizēti jāatrunā gadījumi, kuros grozījumi tiks veikti, to iespējamais saturs (uz ko tie attieksies), pieļaujama apmērs, maksas par papildu pakalpojumiem aprēķināšanas kārtība, lai pretendenti varētu ar to rēķināties. Šādā gadījumā attiecīgi atrunātie grozījumi var būt pieļaujami. Rekomendējamie formulējumi: (jāizvēlas konkrētai situācijai atbilstošs formulējums):

- *līguma izpildes gaitā līdzīgi var vienoties par izstrādājamas programmatūras prasību aizvietošanu ar citām prasībām, ja aizvietoājamo prasību finanšu novērtējums nepārsniedz 10% no kopējās izstrādes cenas, aizvietoājamo prasību realizācija nav bijusi par pamatu atlases prasību noteikšanai iepirkumā, aizvietoājamo un jauno prasību sarežģītības pakāpe neatšķiras.*
- *līguma izpildes gaitā līdzīgi var vienoties par grozījumiem tehniskajā specifikācijā, ja šādu izmaiņu iemesli ir iepirkuma priekšmetu reglamentējošo normatīvo aktu maiņa, saistīto sistēmu, ar kurām jāveic datu apmaiņa, izmaiņas, programmatūras izstrādes gaitā identificētas prasības ar augstāku steidzamību un svarīgumu (prioritāti) un šīs izmaiņas ir nepieciešamas iepirkuma mērķa sasniegšanai.*

Ja pasūtītājs vēlas atrunāt iespēju atteikties no atsevišķām pozīcijām, jāatrunā, kuras konkrētas pozīcijas un kādu iemeslu dēļ varētu netikt realizētas.

1.29 Līgumsodi

Līgumsodi var tikt piemēroti par saistību neizpildi vai nepienācīgu izpildi. Jāņem vērā, ka jebkura līgumsoda piemērošanas pamats var būt tikai saistītās puses vaina, nevar piemērot līgumsodus par apstākļiem, kuri nav atkarīgi no līdzēja (piemēram, nebūs pamatota pretenzija par sistēmas nepieejamību, ja tās cēlonis ir telekomunikāciju kļūda, kura ir ārpus piegādātāja kontroles). Diskutējams ir jautājums par līgumsodu maksimālā apmēra ierobežojumu – virknē gadījumu piegādātāji vēlas šo robežu noteikt ne lielāku par 10% no līguma summas, tomēr šāda robeža nav motivējoša. Tajā pašā laikā nesamērīgi līgumsodi rada risku, ka piegādātājs paredzēs augstu riska uzcenojumu un piedāvātās līgumcenas būs neadekvāti augstas vai arī, ja nesamērīgais sods patiesi būs jāmaksā, Izpildītājs var izšķirties par līgumsoda pamatotības izskatīšanu tiesā (atsaucoties uz to pašu civillikumā noteikto līgumsodu samērības principu) vai ierosināt maksātnespējas procedūru. Optimāls risinājums ir kumulatīvās līgumsoda robežas noteikšana aptuveni 20% apmērā no kopējās izstrādes cenas, kas, no vienas puses, nerada piegādātājam neadekvātu zaudējumu risku, no otras puses – ir pietiekami motivējoša, lai piegādātājs būtu ieinteresēts pildīt savas saistības.

Līgumsodi par sistēmas darbības parametru nenodrošināšanu ir nosakāmi un piemērojami gadījumā, ja šādas prasības ir izvirzītas tehniskajā specifikācijā un pasūtītājam ir pieejams veids, kā šādas atkāpes fiksēt. Gadījumā, ja sistēmas darbības parametri, piemēram, pieejamība vai atbildes laiks ir definēti kā vērtēšanas kritēriji, tad šādu līgumsodu iekļaušana līguma projektā ir obligāta, pretējā gadījumā saņemtie tehniskie piedāvājumi šajā sadaļā būs nereāli. Līdzīgi ir ar līgumsodu par termiņa neizpildi, ja izpildes termiņš ir viens no vērtēšanas kritērijiem.

Līgumsodiem ir jābūt samērīgiem, respektīvi, saistību izpildes nokavējuma gadījumā jābūt līdzvērtīgam atbildības apmēram.

Ir fakts, ka informācijas tehnoloģiju ražotāji būtiski ierobežo savu atbildību. Tas attiecas gan uz programmatūru (parasti lietotājs nevar lejupielādēt programmatūru neakceptējot ražotāja noteikumus), gan aparatūru. Viss ko ražotājs uzņemas ir labot kļūdas vai nomainīt bojāto ierīci garantijas laikā (parasti negarantējot nekādus termiņus). Šī prakse balstās uz pamatotu pieņēmumu, ka jebkurā programmatūrā ir kļūdas.

Tādējādi Pasūtītājam jāreķinās ar to, ka Informācijas tehnoloģiju projektā var gadīties, ka Izpildītājs principā nevar novērst kļūdas (nemaz nerunājot par konkrētiem termiņiem), ja tās saistītas ar trešo pušu ražotāju produktiem.

Ja Pasūtītājs vēlas lai Izpildītājs atbildētu par visiem iespējamajiem zaudējumiem, kas varētu rasties tā piegādāto nodevumu izmantošanas rezultātā (neatrunājot Informācijas tehnoloģiju projektos pieņemtos zaudējumu atlīdzības ierobežojumus, par „Izpildītāja rupju neuzmanību vai Jaunu nolūku” un neierobežojot Izpildītāja atbildības maksimālo apmēru), tad pastāv risks, ka vairums lielāko pretendentu nevarēs piedalīties iepirkumā, jo, saskaņā ar uzņēmuma iekšējiem noteikumiem, nevar uzņemties iespējamās neprognozējamās saistības.

Tādēļ, lai nodrošinātu saimnieciski izdevīgākus iepirkuma rezultātus, ieteicams detalizētāk aprakstīt nodevumu akceptēšanas kritērijus, kvalitātes kontroli un paredzēt sankcijas par konkrētiem zemas kvalitātes nodevumiem, nekā vienkārši paplašināt pretendentu atbildības sfēru.

1.30 Garantijas

Garantija ir piegādātāja pienākums bez maksas novērst atklātās piegādātās programmatūras neatbilstības tehniskajai specifikācijai un citai prasību dokumentācijai, par kuru puses ir iepriekš vienojušās trūkumus. Garantijas saistību piemērošanas obligāts priekšnoteikums ir piegādātāja vaina vai neuzmanība, līdz ar to nav pamatoti attiecināt garantijas saistības uz gadījumiem, kuros programmatūras kļūda ir radusies pasūtītāja personāla kļūdu dēļ (piemēram, nekorekti sistēmas uzstādījumi, nekorekti ievadīti dati utt.).

Tāpat garantijas saistības neattiecas uz gadījumiem, kad piegādātājs pildījis pasūtītāja norādījumus (pielietojot ūdenskrituma metodi šis ir galvenais pasūtītāja risks). Tomēr priekšnoteikums garantijas saistību neattiecināšanai ir pierādījumi, ka piegādātājs ir brīdinājis pasūtītāju par iespējamām negatīvām sekām, kuras var izsaukt pasūtītāja pieprasītais risinājums. Ja piegādātājs pasūtītāju nav brīdinājis, tad jautājums par atbildību ir vismaz diskutējams (ja piegādātājs var pierādīt, ka nav zinājis un viņam nebija jāzina par iespējamo risku), pretējā gadījumā piegādātājs būs vainojams vieglā neuzmanībā.

Garantijas saistības attiecas arī uz tādiem programmatūras darbības traucējumiem, kuri radušies trešās puses programmatūras kļūdas dēļ, ja piegādātājs šādu programmatūru piegādājis un iekļāvis savā piedāvājumā kā atbilstošu pasūtījuma izpildei, jo piegādātājam kā speciālistam ir jāpiedāvā profesionāls risinājums, tomēr nevar pieprasīt, lai noteiktajā termiņā piegādātājs novērst slēgta standartprodukta kļūdas. Ja konkrētas trešās puses programmatūras izmantošana ir bijusi paredzēta tehniskajā specifikācijā, atbildība par šāda produkta kļūdām ir pasūtītāja pusē.

1.31 Projekta pārvaldība

Projekta pārvaldības plāns parasti izriet no Pasūtītāja prasībām un Izpildītāja piedāvājuma, tajā skaitā – piedāvātā laika grafika. Tomēr piedāvātais laika grafiks bieži ir novecojis jau sastādīšanas brīdī, bet Pasūtītāja prasības projekta organizācijai un Izpildītāja piedāvājums var būt nehomogēns vai nenosegt visus informācijas tehnoloģiju projekta aspektus, līdz ar to viena no rekomendējamām pieejām ir pēc līguma noslēgšanas un sākotnējās iepirkuma priekšmeta izpētes saskaņot un apstiprināt projekta pārvaldības plānu, kurš satur pārvaldības elementus, par kuriem puses vienojušās.

Piemērs projekta pārvaldības plāna saturam varētu būt sekojošs:

1. Sistēmas izstrādes un ieviešanas pieeja
2. Projekta apjoma vadība
  - 2.1. Projekta organizatoriskais apjoms
  - 2.2. Nodevumu un finanšu plāns
  - 2.3. Projekta finanšu plūsma
  - 2.4. Projekta izmaiņu vadība
3. Iesaistītās puses, to plānoto iesaistes apjomu un atbildību
4. Resursu vadība
5. Projekta riski
  - 5.1. Identificēšana un novērtēšana
  - 5.2. Pārraudzības process
6. Kvalitātes pārvaldība
  - 6.1. Kvalitātes nodrošināšana
  - 6.2. Kvalitātes kontrole
7. Komunikācijas vadība
8. Tehniskā atbalsta procedūra
9. Kalendārais plāns.

Pēcvārds

Piemērojot šīs vadlīnijas, jāņem vērā, ka prakse un normatīvie akti publisko iepirkumu jomā nepārtraukti attīstās, tādēļ izmantojot šīs vadlīnijas, lūdzu, pārliecinieties, vai normatīvie akti, kuri norādīti šo vadlīniju priekšvārdā, kā arī tekstā, ir aktuāli, jo pašlaik Saeimā izskatīšanā ir jauni grozījumi Publisko iepirkumu likumā, tuvākajā laikā sagaidāmas arī Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvas 2004/18/EK „Par to, kā koordinēt būvdarbu valsts līgumu, piegādes valsts līgumu un pakalpojumu valsts līgumu slēgšanas tiesību piešķiršanas procedūru” izmaiņas, Vides un reģionālās attīstības ministrija virza grozījumus Ministru kabineta noteikumos Nr.576 un Nr.766.

Ņemot vērā dinamisko normatīvo aktu attīstību, kā arī judikatūras attīstību, LIKTA ir paredzējusi vismaz reizi gadā aktualizēt šīs vadlīnijas pēc normatīvo aktu izmaiņām, kā arī, ņemot vērā jaunāko iesniegumu izskatīšanas praksi un uzraugošo iestāžu atzinumus.

Lai šīs vadlīnijas būtu „dzīvs” dokuments, lūdzam Jūs informēt LIKTA par problēmām, kuras, Jūsaprāt, nav pietiekami detalizēti izvērtētas, kā arī par jaunu tiesību normu piemērošanas praksi, nosūtot jautājumus vai papildinformāciju uz elektroniskā pasta adresi office@likta.lv.

Atsaucoties uz šīm vadlīnijām, lūdzam ievietot norādes uz autora mantiskajām tiesībām:

© LIKTA, 2012 un uz vadlīniju izstrādātāja personiskajām autora tiesībām: © Ainars Bidars, 2012.